

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA**

**VYUŽITÍ SLUŽEBNÍHO PSA V OBLASTI INTEGROVANÉHO
ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: Miloslav Laňka

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Adéla Mojžíšová, Ph.D

Datum odevzdání práce: 9. dubna 2010

Abstrakt:

Název práce: Využití služebního psa v oblasti Integrovaného záchranného systému.

Tato bakalářská práce v teoretické části obsahuje problematiku Integrovaného záchranného systému ČR, jeho vývoj a celkový popis. Dále je zde popisován vývoj služební kynologie PČR, záchranářské kynologie a pro laickou veřejnost méně známé, ale v krizových situacích velmi důležité oblasti kynologie – canisterapie.

Cílem práce je zmapovat využití služebního psa v Integrovaném záchranném systému České republiky a vymezení odlišnosti výcviku služebních psů záchranáři a PČR. Dále zjistit odborné znalosti členů Integrovaného záchranného systému v problematice využití služebních psů.

Pro výzkumnou část této bakalářské práce byla použita kvantitativní metoda dotazování. Informace nezbytné pro dosažení cíle a hypotéz byly získány pomocí řízeného rozhovoru a dotazníkového šetření.

Výzkumem, který vyplývá z řízeného rozhovoru, byla potvrzena hypotéza, že stupeň připravenosti služebních psů pro použití v Integrovaném záchranném systému splňuje požadavky Policie České republiky.

Dotazníkovým šetřením došlo k vyvrácení hypotézy, že ve vzdělávacím procesu Integrovaného záchranného systému, je problematice využití služebního psa věnován dostatečný prostor.

Jedním z řešení výše uvedené problematiky by mohlo být nabídnutí informačního materiálu základním složkám Integrovaného záchranného systému, ve kterém by se více dověděly o možnostech využití psů v tomto systému, zároveň zorganizování více taktických cvičení za účasti psovodů, a besed mezi psovody a jednotlivými složkami Integrovaného záchranného systému.

Title: The Use of Service Dog in the Area of Integrated Rescue System.

The theoretical part of the thesis contains the problems of Integrated Rescue System of the Czech Republic, its development and total description. Further it describes the development of service cynology within the Police of the CR, rescue cynology, and canistherapy, which is not well-known but very important in the area of cynology.

The objective of the thesis is to map the use of service dogs in Integrated Rescue System of the CR and specify the differences in training of service dogs by rescuers and police. Further it is to find out about the knowledge of the members of Integrated Rescue System in the field of service dog use.

Quantitative method of questioning was used in the research part of the thesis. Information necessary for reaching the objective and hypotheses were gained by means of guided dialogue and questionnaire investigation.

The research which results from guided dialogue proved the hypothesis that the degree of service dog readiness for the use in Integrated Rescue System meets all requirements of the Police of CR.

Questionnaire investigation disproved the hypothesis that in educational process of Integrated Rescue System enough space is devoted to the problems of service dog use.

One solution might be the offering of information material to basic units of Integrated Rescue System. The units would learn more about the possibilities of dog use in the system. Simultaneously, organizing more tactic exercises and meetings of particular units of Integrate Rescue System where dog handlers would take part in.

Key words: Fire Rescue Service, Integrated Rescue System, Police of the Czech Republic, Service Cynology of CRP, Health Rescue Service.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Využití služebního psa v oblasti integrovaného záchranného systému“ vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě /v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Radomyšli dne : 9. dubna 2010

.....

Miloslav Laňka

Touto cestou bych rád poděkoval Doc. PhDr. Adéle Mojžíšové, PhD., za vedení mé práce a za poskytnutí cenných rad, své rodině za projevenou trpělivost po dobu mého studia a v neposlední řadě všem svým psům, kteří mne v mém životě provázeli a provázejí a poskytují mi cenné zkušenosti v oblasti kynologie.

Obsah:

Úvod		9
1. Současný stav		11
1.1	Historie Integrovaného záchranného systému České republiky	11
1.1.1	Integrovaný záchranný systém České republiky	12
1.1.2	Hasičské záchranné sbory České republiky	13
1.1.3	Zdravotnická záchranná služba	14
1.1.4	Policie České republiky	15
1.1.5	Ostatní složky Integrovaného záchranného systému	15
1.2	Vzdělávací proces Integrovaného záchranného systému	16
1.2.1	Vzdělávací proces Policie České republiky	16
1.2.2	Vzdělávací proces Hasičského záchranného sboru České republiky	17
1.2.3	Vzdělávací proces Zdravotnické záchranné služby	18
1.3	Služební kynologie Policie České republiky	19
1.3.1	Historie služební kynologie Policie České republiky	20
1.3.2	Současná služební kynologie Policie České republiky	22
1.4	Svaz záchranných brigád kynologů České republiky	24
1.4.1	Historie svazu záchranných brigád kynologů České republiky	25
1.4.2	Záchranářská kynologie	26
1.4.2.1	Vyhledávání v sutinách	26
1.4.2.2	Vyhledání v terénu	26
1.4.2.3	Vyhledání po stopě	27
1.4.2.4	Vyhledání ve vodě	27
1.4.2.5	Zkušební řád svazu záchranných brigád kynologů	28

1.4.2.5.1	Zkouška záchranné způsobilosti	29
1.4.2.5.2	Zkouška záchranných prací	29
1.4.2.5.3	Zkouška lavinových prací	29
1.4.2.5.4	Zkouška vodních prací	29
1.4.2.5.5	Zkouška terénního vyhledávání	30
1.4.2.5.6	Zkouška záchranného stopování	30
1.4.2.5.7	Speciální zkoušky Cadaver	30
1.4.2.5.8	Zkouška pohotovostní jednotky	30
1.4.2.6	Zkušební řád Mezinárodního svazu záchranných psů IRO	30
1.4.2.6.1	Zkouška schopností psa pro záchranné práce	31
1.4.2.6.2	Zkouška prací v sutinách	31
1.4.2.6.3	Zkouška prací na ploše	31
1.4.2.6.4	Zkouška stopařských prací	31
1.4.2.6.5	Zkouška lavinových prací	31
1.4.2.6.6	Zkouška vodních prací	32
1.5	Canisterapie	32
1.5.1	Canisterapie pro krizovou intervenci	33
1.5.2	Výběr a příprava psa pro canisterapii	35
2.	Cíl práce a hypotézy	36
2.1	Cíl práce	36
2.2	Hypotézy	36
3.	Metodika	37
3.1	Použitá metoda	37
3.2	Charakteristika výzkumného souboru	38

4.	Výsledky	39
4.1	Výsledky řízeného rozhovoru	39
4.1.2	SWOT analýza využití služebního psa u Policie České republiky	41
4.2	Výsledky dotazníkového šetření	42
5.	Diskuze	56
5.1	Diskuze k řízenému rozhovoru	56
5.2	Diskuze k dotazníkovému šetření	59
6.	Závěr	64
7.	Klíčová slova	66
8.	Použitá literatura	67
9.	Přílohy	71

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce „Využití služebního psa v oblasti Integrovaného záchranného systému“ jsem si vybral z důvodu osobního a profesního zájmu o tuto problematiku. V současné době pracuji jako vrchní inspektor Skupiny základních kynologických činností PČR Strakonice. Mezi mé povinnosti patří metodické vedení ostatních policistů-psovodů, a to v oblasti praktického výcviku služebních psů a jejich příprava na zvládnutí mimořádných událostí v souvislosti s hledáním pohřešovaných nebo ztracených osob, pronásledování pachatelů trestné činnosti a práci se služebním psem na místě spáchání trestného činu. K povinnostem policistů - psovodů patří udržovat systematicky a trvale vysoký stupeň připravenosti přiděleného služebního psa pro praktický výkon služby ale i zvládnutí vypjatých situací spojených s častým využíváním služebního psa v nebezpečných situacích na místech činu a mimořádných událostí. Volba taktiky postupu, schopnost empatie a průběh úkonu klade na každého jedince vysoké nároky. Nezvládnutí úkonu spočívající v netaktickém postupu, nebo v nízké připravenosti psodů a jeho psa může mít za následek ohrožení života nebo zdraví dalších zakročujících policistů, či civilních nebo pohřešovaných osob.

Všechny složky, které v dnešní době využívají ke své činnosti psy, mají jedno společné. Tím je co nejlépe vychovat a vycvičit psa, aby byl co nejvíce nápomocen člověku. Tato snaha je však mnohdy mařena lidmi, kteří z neznalosti problematiky využívání psa na místě mimořádné události, špatnou a pomalou komunikací zcela zmaří, či podstatně sníží možnost použití psa na místě události. Nedůsledným zajištěním místa činu, či mimořádné události se poté snižuje procento nalezení relevantních stop, potřebných pro trestní řízení, dostižení pachatelů trestných činů, nebo se zbytečně prodlužuje čas nalezení ztracených či pohřešovaných osob.

V teoretické části své práce se nejdříve věnuji problematice Integrovaného záchranného systému ČR, jeho vývoji a celkovému popisu. Dále zde popisují vývoj služební kynologie PČR, záchrannou kynologii a pro laickou veřejnost méně známou ale v krizových situacích velmi důležitou oblast kynologie – canisterapii.

Cílem mé práce je zmapovat využití služebního psa v Integrovaném záchranném systému České republiky a vymezit odlišnosti výcviku služebních psů záchranáři a

PČR. Dále zjistit odborné znalosti členů Integrovaného záchranného systému v problematice využití služebních psů.

Předpokládám, že výstupy z mé práce by mohly sloužit jako podklad pro manuál, na základě kterého by se dále zkvalitňovala činnost příslušníků Integrovaného záchranného systému, zejména v souvislosti s problematikou využití služebních psů na místě mimořádných událostí. Ve své práci bych chtěl použít vlastních praktických zkušeností a doplnit tak své teoretické poznatky.

1. Současný stav

1.1 Historie Integrovaného záchranného systému České republiky

Česká republika je zemí s vysoce rozvinutým průmyslem a zemědělstvím, dopravní infrastrukturou a jinými službami v hustě zalidněné průmyslové krajině. Na jejím území se nachází řada průmyslových objektů, které vyrábějí, manipulují a spotřebovávají stále větší množství toxických, výbušných a jiných nebezpečných látek. Tato činnost vytváří rizika spojená s moderní technologií a nelze vyloučit ani v naší zemi vznik mimořádných událostí.

Pod pojmem mimořádná událost rozumíme živelnou nebo ekologickou katastrofu, provozní havárii, velkou dopravní nehodu apod. Zkrátka situace, které vyžadují rychlé nasazení záchranných a likvidačních sil a prostředků (Panocha V., 1997).

Řada přírodních, antropogenních a smíšených katastrof v posledních letech jak ve světě, tak i v naší republice potvrdila poznatek, že rozvojem civilizačních aktivit narůstá ohrožení obyvatelstva nebezpečím vzniku mimořádné události.

Uvedené skutečnosti u nás již v průběhu devadesátých let minulého století vyústily u odborné veřejnosti do závěru, že je nutné zlepšit systém spolupráce mezi složkami, které se podílí na preventivních, záchranných, likvidačních a obnovovacích pracích při řešení mimořádných událostí. Veškerá snaha o zefektivnění tohoto problému však narážela na legislativní vakuum, které v této oblasti bylo. V lednu roku 1993 přijala vláda České republiky usnesení č. 22, v němž uložila ministru vnitra ve spolupráci s ministrem obrany, zdravotnictví, hospodářství, životního prostředí a financí, předložit do konce dubna roku 1993 zásady „Komplexního záchranného a bezpečnostního systému ČR“. Toto usnesení bylo doplněno dalším vládním usnesením č. 246/1993 Sb., o zásadách integrovaného záchranného systému. Tyto zásady vycházely z pojetí, že integrovaný záchranný systém nemá představovat žádnou nově vzniklou instituci, ale systém vazeb, které zaručí koordinování postupu všech dostupných sil a prostředků orgánů státní správy, samosprávy, fyzických a právnických osob. Usnesení rovněž uložilo ministru vnitra rozpracovat již schválené zásady

integrovaného záchranného systému do návrhu zákona. Tento zákon se však z řady důvodů nepodařilo včas připravit a přijmout.

Zásadní obrat nastal až přijetím zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb., a vydáním vyhlášky č. 328/2001 Sb. Posledně jmenovaná vyhláška byla novelizována ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb. V dalších letech byl integrovaný záchranný systém neustále zdokonalován a stal se nástrojem řešení mimořádných krizových situací a celého systému nouzového plánování (Zeman M., Mika O., 2007).

1.1.1 Integrovaný záchranný systém České republiky

Integrovaný záchranný systém (dále jen IZS) představuje právně vymezený, otevřený systém koordinace a spolupráce zákonem stanovených složek určený k přípravě na vznik mimořádné události a k provádění preventivních, záchranných, likvidačních a obnovovacích prací. Je jednou z důležitých součástí krizového řízení České republiky. Cílem vytvoření tohoto systému je snaha po dosažení co nejužší spolupráce koordinačních, řídicích a výkonných funkcí při řešení mimořádných událostí a také vymezení systému do postavení, které odpovídá úkolům stanoveným zákonem. Je hlavním realizačním nástrojem pro řešení mimořádných událostí, jimiž se rozumí škodlivé působení sil vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací. Jeho podstata spočívá ve spojení materiálních a lidských zdrojů a právních ustanovení především za účelem organizování záchranných a likvidačních prací s cílem jejich účinných a hospodárných využití. IZS tedy není organizací v pravém slova smyslu, ale především vyjádřením pravidel spolupráce. Určité orgány, které zajišťují koordinaci, však mít musí (Zeman M., Mika O., 2007).

IZS je zákonem definován jako koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádnou událost a při provádění záchranných a likvidačních prací, v nichž spočívá těžiště jeho přípravy a činnosti. Kromě toho činnost IZS zahrnuje i provádění prevence a obnovovacích prací.

Jeho příprava spočívá v odborné připravenosti složek IZS a orgánů pro koordinaci jejich činnosti, v přijímání a zhodnocení informací o hrozícím nebo nastalém vzniku mimořádné události, v zabezpečování varování obyvatelstva a vyrozumívání dotčených orgánů a organizací (Zeman M., Mika O., 2007).

Podrobnosti o záchranných a likvidačních pracích jsou definovány zvláštním zákonem číslo 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákona číslo 320/2002 Sb., který vymezuje: použití IZS, složky IZS a jejich působnost, působnost a pravomoc správních úřadů, práva a povinnosti právnických a fyzických osob, a to při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích (Šenovský M., Adamec V., Hanuška Z., 2007).

IZS představuje soustředěný potenciál záchranných sil a prostředků. Je to účelově, profesně, územně budovaný systém záchranných pohotovostních, odborných a zvláštních služeb, orgánů i fyzických osob. Cílem IZS je co nejlépe využít všech sil a prostředků při záchraně životů, hmotných a duchovních statků společnosti a snižování následků mimořádných situací.

Základem IZS jsou složky, které udržují nepřetržitou pohotovost a jsou schopny okamžitě ohlásit vznik krizové situace nebo havárie. Jsou to Hasičské záchranné sbory České republiky, Zdravotnická záchranná služba a Policie České republiky. Kromě těchto institucí v IZS působí ještě například Civilní obrana, hygienická služba, Báňská záchranná služba, Letecká záchranná služba a další. Z dobrovolných a charitativních organizací jsou to například Český Červený kříž, potápěči, Svaz záchranných brigád kynologů ČR aj (Panocha V., 1997).

1.1.2 Hasičské záchranné sbory České republiky

Hasičský záchranný sbor České republiky (dále jen HZS ČR) je zřízen ze zákona jako organizační složka státu a jeho základním posláním je chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a při mimořádných událostech.

Úkoly HZS ČR plní příslušníci ve služebním poměru, který je obdobný jako služební poměr příslušníků Policie ČR, a občanských zaměstnanců v pracovním poměru. Celkové stavy příslušníků a občanských zaměstnanců stanoví vláda.

Hasičský záchranný sbor České republiky tvoří:

- generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, které je součástí Ministerstva vnitra,
- hasičské záchranné sbory krajů. (Šenovský M., Adamec V., Hanuška Z., 2007).

Hasičský záchranný sbor je hlavním koordinátorem v IZS. V případě mimořádné události nebo krizového stavu řídí ostatní záchranné složky a zabezpečuje postup při provádění záchranných a likvidačních prací. Spolupracuje s ostatními složkami IZS i se správními úřady, orgány samosprávy, právníckými a fyzickými osobami, neziskovými organizacemi a sdruženími občanů (Zeman M., Mika O., 2007).

1.1.3 Zdravotnická záchranná služba

Základní článek poskytování zdravotní péče v IZS tvoří Zdravotnická záchranná služba. Podle zákona č. 86/1992 Sb., a prováděcí vyhlášky Ministerstva zdravotnictví poskytuje neodkladnou odbornou péči, a to od přijetí tísňového volání, až po předání postiženého do nemocniční péče. Podstatou této služby je přiblížit urgentní medicínu k postiženému a realizovat medicínské výkony, které zvyšují jeho šanci na přežití přímo v místě poruchy zdraví nebo ohrožení života. Řídícím prvkem celého záchranného řetězce je zdravotnické operační středisko, které přijímá výzvy k poskytnutí neodkladné péče, tyto vyhodnocuje a podle závažnosti stavu postiženého rozhoduje o nejvhodnějším způsobu poskytnutí zdravotnické pomoci (Panocha V., 1997).

Výkonnými prvky Zdravotnické záchranné služby jsou výjezdové skupiny, které se dělí na:

- rychlou zdravotnickou pomoc, která poskytuje neodkladnou péči bez přítomnosti lékaře,
- rychlou lékařskou pomoc, kde zdravotnický tým vede lékař,
- dopravu raněných a nemocných zabezpečovanou zdravotnickými týmy.

Systém Zdravotnické záchranné služby je organizován tak, aby pomoc byla poskytnuta do 15 minut od přijetí tísňového volání (Zeman M., Mika O., 2007).

1.1.4 Policie České republiky

Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, základní složka IZS, a výkonný orgán státní moci. Plní své úkoly při ochraně veřejného pořádku, bezpečnosti osob a majetku. Svými příslušníky zajišťuje uzavření daného prostoru, ve kterém došlo k mimořádné události, zabezpečuje s dopravní službou regulaci dopravy, zamezuje vstup nepovolaným osobám do uzavřeného prostoru a podílí se na zabezpečení průběhu evakuačních opatření (Panocha V., 1997).

Policii České republiky (dále jen PČR) tvoří útvary, jimiž jsou Policejní prezidium České republiky, útvary policie s celostátní působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajského ředitelství (zákon číslo 273/2008 Sb., v platném znění).

Mezi posledně jmenované patří i oddělení služební kynologie. Dobře vycvičený služební pes je v Integrovaném záchranném systému nenahraditelným pomocníkem při pronásledování pachatelů trestných činů, ale i při hledání ztracených a pohřešovaných osob.

1.1.5 Ostatní složky Integrovaného záchranného systému

Dle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, v platném znění, jsou ostatními složkami IZS, vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.

Ostatní složky integrovaného záchranného systému poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání (Kraj Vysočina, 2009).

1.2 Vzdělávací proces Integrovaného záchranného systému

1.2.1 Vzdělávací proces Policie České republiky

Vzdělávací programy Policie České republiky se vytváří na základě profilu absolventa, přesně definujícího, jakými znalostmi, dovednostmi, postoji a návyky má být policista vybaven. Tyto profily jsou prvotně vytvářené policií ve spolupráci s ministerstvem a školami, které doplňují profil o společenskou zakázku vyplývající z resortních, vládních, koncepčních, legislativních materiálů a mezinárodních závazků. Tím je zajištěna flexibilita a aktuálnost vzdělávacích programů k uspokojení potřeb výkonu služby.

Zásadní důraz je kladen na integraci vzdělávání, blokovou výuku, změnu pojetí diagnostiky. Aplikace nových vzdělávacích forem a metod, zejména praktických cvičení a modelových situací. Hodnocení vzdělávacího procesu je součástí každého vzdělávacího programu.

Dále se pokračuje v restrukturalizaci vzdělávacích programů na základě kompetenčního přístupu. V roce 2005 bylo vytvořeno 35 nových vzdělávacích specializačních programů. Byl zpracován rámcový vzdělávací program pro základní odbornou přípravu policistů pořádkové, dopravní, železniční policie a pro základní odbornou přípravu policistů služby cizinecké a pohraniční policie.

Od září 2005 bylo zahájeno ověřování nové osmnáctiměsíční základní odborné přípravy nově nastupujících policistů, postavené na výše uvedených principech. Je definováno celkem 206 cílů postihujících spektrum činností policisty v základní funkci. Byla provedena taxonomie vzdělávacích cílů (tzn. systém úrovní osvojení v oblasti kognitivní, afektivní a psychomotorické). Této taxonomie se využilo při tvorbě školních vzdělávacích programů. Vzdělávání je realizováno na základě kompetenčního přístupu s využitím integrace výuky jednotlivých předmětů.

Hlavním přínosem nového pojetí základní odborné přípravy je úzké propojení s praxí, integrace výuky a modelová výuka.

Současně probíhají další specializační kurzy integrovaného výcviku pro instruktory služební přípravy. Tento výcvik je zaměřen na komunikační dovednosti,

deeskalaci konfliktů, profesní psychologii, zvýšení právního vědomí a adekvátního použití zbraně.

V roce 2005 bylo vydáno nařízení Ministerstva vnitra č. 37/2005, o vzdělávání příslušníků a zaměstnanců Policie České republiky ve středních policejních školách a školských zařízeních Ministerstva vnitra (Ministerstvo vnitra, 2005).

1.2.2 Vzdělávací proces Hasičského záchranného sboru České republiky

Nově přijatí příslušníci HZS ČR musí absolvovat vzdělávací program Vstupní příprava HZS ČR.

Vzdělávací program Vstupní příprava příslušníků HZS ČR je základní odbornou přípravou příslušníka HZS ČR a je určena k získání odborné způsobilosti k výkonu funkce hasič ve služební hodnosti referent, vrchní referent a asistent. Tímto programem procházejí noví příslušníci HZS ČR, kteří vykonávají samostatně službu při zdolávání požárů a do služebního poměru v HZS ČR nenastupovali s odbornou způsobilostí, získanou absolvováním studia na Střední odborné škole požární ochrany ve Frýdku-Místku, Ověřovacího programu na Technické univerzitě - VŠB v Ostravě nebo studia na některé z mimo resortních středních odborných škol, které poskytují vzdělání v oboru Strojník požární techniky. Vstupní příprava příslušníků HZS ČR je vzdělávacím programem, který tvoří základ v systému celoživotního vzdělávání příslušníků HZS ČR a svým absolventům umožňuje orientaci ve všech oblastech činností v rámci HZS ČR.

Vzdělávací program je koncipován jako otevřený dokument, který umožní doplňování a aktualizaci podle měnících se potřeb výkonu služby v HZS ČR a na základě výsledků výzkumu a vývoje a nových poznatků v oblastech souvisejících se službou (Odborné učiliště požární ochrany Chomutov, 2009).

Hlavním cílem tohoto programu je připravit absolventy teoreticky a prakticky v rozsahu normy znalostí hasič a od začátku služebního poměru v nich podporovat postoje a upevňovat hodnoty nezbytné pro výkon tohoto povolání (Pokyn GŘ HZS ČR a náměstka ministra vnitra č. 17/2003 Sb.).

Další vzdělávání příslušníků HZS ČR probíhá například v areálu Střední odborné školy požární ochrany ve Frýdku-Místku. Tato škola je organizační součástí Hasičského

záchranného sboru České republiky. Jejím posláním je vzdělávání v oboru požární ochrany.

Nedílnou součástí činnosti školy jsou různé typy vzdělávacích programů a odborných kurzů pro příslušníky HZS ČR. Další činností školy je účast v programu celoživotního vzdělávání příslušníků Hasičského záchranného sboru formou výuky v kurzech: vstupní přípravy příslušníků HZS ČR, odborné přípravy - požární prevence, ochrany obyvatel a plánování a jazykové přípravy pro vykonání jazykové zkoušky MV 1. stupně (Hasičský záchranný sbor ČR, 2008).

1.2.3 Vzdělávací proces Zdravotnické záchranné služby

Vzdělávací proces členů zdravotnické záchranné služby upravuje zákon č. 96/2004 Sb., v platném znění. Tento zákon upravuje podmínky získávání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče, dále celoživotní vzdělávání zdravotnických pracovníků. Zdravotnický pracovník musí být k výkonu povolání způsobilý. Mít odbornou a zdravotní způsobilost a být bezúhonný. Zdravotní způsobilost zjišťuje praktický lékař. Bezúhonnost se dokládá výpisem z evidence Rejstříku trestů, který nesmí být starší 3 měsíců. Bezúhonný je ve smyslu tohoto zákona ten, kdo nebyl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin nebo za trestný čin spáchaný z nedbalosti v souvislosti s poskytováním zdravotní péče.

V § 18 zákona č. 96/2004 Sb., jsou uvedeny podmínky odborné způsobilosti zdravotnického záchranáře. Tato se získává absolvováním akreditovaného zdravotnického bakalářského studijního oboru pro přípravu zdravotnických záchranářů, nebo nejméně tříletým studiem v oboru diplomovaný zdravotnický záchranář na vyšších zdravotnických školách, nebo studiem na střední zdravotnické škole v oboru zdravotnický záchranář, pokud bylo studium prvního ročníku zahájeno nejpozději ve školním roce 1998/1999.

Za výkon povolání zdravotnického záchranáře se považuje činnost v rámci specifické ošetrovatelské péče na úseku neodkladné péče a akutního příjmu. Dále se zdravotnický záchranář podílí na neodkladné léčebné a diagnostické péči.

Za výkon povolání zdravotnického záchranáře se považuje činnost v rámci specifické ošetrovatelské péče na úseku neodkladné péče a akutního příjmu. Dále se zdravotnický záchranář podílí na neodkladné léčebné a diagnostické péči.

Odborná způsobilost k výkonu povolání řidiče vozidla zdravotnické záchranné služby se získává absolvováním akreditovaného kvalifikačního kurzu. Povolání řidiče vozidla zdravotnické záchranné služby je činnost v rámci neodkladné péče a zdravotnické dopravy, kdy se pod odborným dohledem podílí na poskytování zdravotní péče na úseku neodkladné péče.

Každý zdravotnický pracovník je povinen se celoživotně vzdělávat, tedy průběžně obnovovat, zvyšovat, prohlubovat a doplňovat své vědomosti v souladu s rozvojem jeho oboru a nejnovějších vědeckých poznatků.

Celoživotní vzdělávání uskutečňují akreditovaná zařízení; zdravotnická zařízení nebo jiné fyzické nebo právnické osoby, včetně právnických osob v působnosti jiných resortů než ministerstva (zákon číslo 96/2004 Sb., v platném znění).

1.3 Služební kynologie Policie České republiky

V současné době je u PČR využíváno do výkonu služby celkem asi 820 služebních psů. Z toho cca 450 psů s kategorií hlídkovou, pátrací nebo psů na vyhledávání osob v dopravních prostředcích, je zařazeno na krajských ředitelstvích. Krajská ředitelství disponují rovněž zhruba 160 psy specialisty. Psovodi se služebními psy jsou zařazeni na oddělení služební kynologie správ krajů, službě cizinecké policie, ochranné službě a pyrotechnickém odboru.

Služební kynologie u krajských ředitelství je organizačně začleněna pod odbory pořádkové policie správ krajů. Na oddělení služební kynologie jsou zařazeni psovodi specialisté, kteří provádějí výkon služby se psy specialisty na detekci výbušnin, akceleračních, zbraní, omamných a psychotropních látek, detekci lidských částí a ostatků. Vedle těchto psovodů zde jsou zařazeni specialisté na metodu pachové identifikace. Od 1. ledna 2009 jsou na toto oddělení zařazeni i psovodi skupin základních kynologických činností s pátracími a hlídkovými psy (*odbor služební kynologie a hipologie, 2008*).

1.3.1 Historie služební kynologie Policie České republiky

Než přikročíme k popisu historie služební kynologie, měli bychom si osvětlit historii použití psů od nejstarších dob.

Člověk již velmi dávno ocenil užitečné vlastnosti psa a domestikoval si jej dříve než jiná zvířata. Vykopávky dávných řeckých osad ukazují, že pes člověka doprovázel již přibližně před 15 000 lety. Lidé se s ním dělili o přístřeší i potravu. Zahálčivý život jaký vedou dnešní psí mazlíčci, však nevedli ani zdaleka. Lidé této doby používali psa k lovu a k tomu, aby je upozorňoval na blízkost dravé zvěře. Podle změn životních podmínek člověka se měnil i význam psa. V zachovaných spisech starých řeckých spisovatelů Plutarcha a Plinia jsou zmínky svědčící o tom, že si tehdy lidé psa velmi cenili a používali jej k rozličné lidské činnosti, jako byl lov, hlídání stád, nošení břemen a k vojenským účelům.

Použití psů k vojenským účelům se zpočátku omezovalo pouze na strážní služby. Zvířata se na noc vypouštěla za hradby pevností. Psi navyklí na krmení uvnitř pevnosti zůstávali přirozeně pod jeho hradbami. Při sebemenším šramotu budili pak stráž svým mohutným štěkotem. Staří Římané, Hunové a Keltové používali psů k přepadávání nepřátel (Kašpar Z., 1955).

Po vynalezení střelných zbraní, úloha psa jako útočného prostředku pozbyla významu. Psi však byli používáni jiným způsobem a to jako psi spojovací, nosiči nábojů apod.

Pravidelný výcvik vojenských psů začal v Evropě koncem 19. století. Roku 1905 bylo užito psů v rusko-japonské válce. Psi tahali saně se zraněnými vojáky. Začátkem 1. světové války v roce 1914 byly v mnoha zemích zahájeny pokusy se začleněním psů do bojových akcí. Do konce války v roce 1918 bylo na frontě použito 53500 válečných psů. Psi vykonávali práci hlídačů, kurýrů ale nejrozšířenějším druhem se stala zvířata trénovaná na vyhledávání zraněných vojáků. V anglické literatuře se jim dostalo označení „ mercy dogs“ – „ psi vykonávající skutky milosrdenství“ (Hamerová B., 2005).

Psi se samozřejmě používali k podobným účelům i ve 2. světové válce. Největší důraz na cvičená zvířata kladlo Německo, které je dodávalo i svému spojenci Japonsku (Hamerová B., 2005).

Policejní služební kynologie na území České republiky má bohatou tradici. Začátky využívání psůvodu se služebními psy ve službě spadají až do období Rakousko-uherské monarchie (u četnických stanic, Finanční stráže, Ozbrojené stráže železnic).

V období dvacátých let minulého století byl organizován první kurz psůvodu Policie ČSR v Nových Hradech a v následujících letech byla založena Policejní škola psůvodu v obci Pyšely. V roce 1952 byla tato škola přemístěna do Býchor (okres Kolín).

Do této doby bylo doplňování služebních psů u jednotlivých složek Policie ČSR prováděno nákupem od civilních chovatelů. Vzhledem k tomu, že tito chovatelé se orientovali převážně na odchov psů, který byl zejména zaměřen na kvalitu exteriéru, přistoupila policie k vlastnímu odchovu, který byl zaměřen na povahové vlastnosti psů potřebných do výkonu služby.

Psi odchovaní u Policie nejprve nesli jméno chovné stanice SNB a z Pohraniční stráže. Následně se název chovné stanice změnil na název od Policie a posléze od Policie České republiky. Všechna zvířata se dnes odchovávají na chovných stanicích (*odbor služební kynologie a hipologie, 2008*). Provoz těchto stanic se řídí organizačním a vnitřním řádem, který vydává vedoucí odboru po předchozím schválení ředitelem ředitelství. Chov služebních psů se provádí na základě chovných plánů (ZPPP č. 80/2009 Sb.).

V roce 1953 vznikla chovná stanice v Prackovicích nad Labem, která se nachází v chráněné krajinné oblasti České středohoří na levém břehu řeky Labe.

Chov byl započat na jedné služební a jedné soukromé feně. Převážně se zde chová plemeno německého ovčáka, v poslední době zde byly odchovány vrhy plemene belgický ovčák – malinois. Krátkou dobu v chovu působily i dvě vlčice.

V roce 1962 vznikla další chovná stanice v Domažlicích. Tato chovná stanice v současné době odchovává okolo 100 štěňat ročně (*odbor služební kynologie a hipologie, 2008*).

1.3.2 Současná služební kynologie Policie České republiky

Důležitou součástí dnešní služební kynologie jsou výcviková střediska. Nestačí psy pouze odchovat, důležitá je i jejich příprava k plnění důležitých úkolů pro potřeby policie a celého IZS. Výcviková střediska se dělí na střediska s všestranným výcvikem a speciálním výcvikem. Všestranný výcvik se dělí na disciplíny pachové práce, poslušnost a obranné práce. Speciální výcvik se soustředí na speciální pachové činnosti, kdy je pes cvičen k vyhledání a detekci určitých látek – metoda pachové identifikace, vyhledání drog a omamných látek, vyhledání výbušnin a nástražných výbušných systémů, vyhledání zbraní, vyhledání lidských ostatků, detekci akceleračních, vyhledání osob v dopravních prostředcích (*odbor služební kynologie a hipologie, 2008*).

Výcvikové středisko služebních psů Býchory.

Bylo zřízeno v roce 1952 jako výcvikové středisko Veřejné bezpečnosti pro výcvik služebních psů a psovodů. V roce 1958 byl vedle vstupu do objektu postaven pomník, který připomíná věrnou službu psa člověku. Dokumentuje to i nápis na pomníku „Na paměť věrných služeb psa ARCA, zastřeleného při poskytování pomoci svému vůdci v Kolerově 2. 8. 1931“. Psi se zde připravují především k všestrannému využití, tedy pro hlídkovou a výjezdovou službu.

Výcvikové středisko služebních psů Dobrotice.

První kurzy psovodů a služebních psů začaly v září roku 1994. Psi se zde připravují především pro všestranné využití, tedy pro hlídkovou a výjezdovou službu. Kapacita střediska je v současné době 80 kotců.

Výcvikové středisko služebních psů Plzeň - Bílá Hora.

Vzniklo koncem šedesátých let jako výcvikové středisko služebních psů ozbrojené ochrany železnic, později železniční policie.

Dnes zde probíhá výcvik a výchova mladých psů pro doplnění potřeb jednotlivých útvarů Policie ČR. Je zde veškeré potřebné zařízení pro výcvik psů specialistů.

Výcvikové středisko služebních psů Plzeň – Balková.

Dislokačně je zařazeno pod výcvikové středisko Bílá Hora. Jde o bývalý areál policejní školy a následně záchranného zařízení pro cizince. Středisko bylo uvedeno do provozu v roce 2007 a jedná se o nejmladší středisko. Probíhá zde výcvik psů specialistů (*odbor služební kynologie a hipologie, 2008*).

Činnost služební kynologie upravuje ZPPP č. 80/2009 Sb. Zde v článku 7 najdeme rozdělení služebních psů podle jejich upotřebitelnosti.

Služební psy dělíme na :

a) hlídkové, kteří se používají zejména k

- preventivní činnosti na úseku ochrany veřejného pořádku
- zákrokům proti narušitelům veřejného pořádku
- prohlídce a průzkumu terénu, objektů nebo dopravních prostředků za účelem vyhledání osob a avizaci
- střežení a eskortám osob
- zajištění bezpečnosti a veřejného pořádku v dopravních prostředcích
- plnění speciálních úkolů v případech zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti, zejména při jeho hromadném narušení
- pronásledování a případnému zadržení přecházející osoby, která se dopustila protiprávního jednání, nebo pachatele z místa činu po stopě
- využití u zásahových jednotek
- ochraně vnitrostátních letišť s mezinárodním provozem, chráněných osob, objektů zvláštní důležitosti
- zabránění vstupu do uzavřených prostorů

b) pátrací, kteří jsou zařazeni do výjezdových skupin, se používají zejména k

- vyhledávání a sledování pachové stopy
- širšímu ohledání místa činu za účelem vyhledání důkazních materiálů souvisejících s trestnou činností
- vyhledání vystřelených nábojnic a nalezení předmětů majících vztah k trestné činnosti nebo pachateli
- pátrání po hledaných a pohřešovaných osobách případně ukrytých osobách v objektech, terénu a v dopravních prostředcích
- pronásledování a případnému zadržení přecházející osoby, která se dopustila protiprávního jednání
- pátracím akcím

c) specialisty, kteří se používají dle zadané kategorie ke speciálním úkonům

- metoda pachové identifikace
- vyhledání drog
- vyhledání výbušnin
- vyhledání palných zbraní a jejich komponentů
- vyhledání živých osob
- vyhledání osob v dopravních prostředcích
- vyhledání neživých osob, jejich částí, případně místa jejich původního uložení
- detekce hořlavých kapalin na místech požáru
- další speciální činnosti vyplývající z potřeb výkonu služby

d) strážní, kteří se používají k

- střežení objektů nebo prostor
- avizaci na přicházející nebo ukrytou osobu

1.4 Svaz záchranných brigád kynologů České republiky

Svaz záchranných brigád kynologů (dále jen SZBK ČR) je dobrovolná organizace úzce spolupracující při záchranných pracích se složkami IZS a to za pomoci speciálně vycvičených záchranářských psů. Je členem Mezinárodní organizace záchranných psů

(dále jen IRO – International Rettungshunde Organisation), a spolupracuje se záchrannými týmy na mezinárodní úrovni (Panocha V., 1997).

U Ministerstva vnitra je pro činnost IZS vytvořena Pohotovostní zásahová jednotka kynologů, která je průběžně aktualizována a jejíž členové i psi jsou podrobováni tvrdým prověrkám, které se týkají odborných, fyzických i psychologických prověrek. Operační střediska Hasičských záchranných sborů i Policie ČR jsou vybaveny aktuálními seznamy psovodů, kteří mají potřebnou atestaci a jsou pro zásahy k dispozici (Sedlák J., 2005).

Psovodi SZBK ČR jsou povoláváni k zásahům při hledání pohřešovaných osob v průměru 36 krát za rok. Za posledních sedm let byli tito dobrovolníci neúspěšní pouze v jednom případě. V šesti případech byly zaznamenány nálezy živých osob. Tyto nálezy patří k nejsilnější motivaci psovodů a to i přesto, že jsou voláni k zásahům převážně v době, kdy již naděje na záchranu života téměř vyhasla. Nutno říci, že i nálezy mrtvých osob jsou v praxi důležité a to zejména pro pozůstalé, kdy je ukončena jejich nejistota a zoufalství (SZBK ČR 2009).

1.4.1 Historie Svazu záchranných brigád kynologů České republiky

Historie Svazu záchranných brigád kynologů ČR se začala psát v roce 1961 v Holandsku, kdy byla na popud českého emigranta J.R.Tomana vytvořena první záchranná brigáda. V tehdejší Československu došlo k založení první záchranné brigády v Příbrami dne 2. května 1968. Brigáda vznikla jako státní projekt rozvoje uranového průmyslu a byla jako tematický úkol řešení ochrany horníků ustanovena na jeden rok. Po roce působení završila brigáda svou činnost zkouškami v holandském Amsterdamu, administrativně vyhodnocena a její činnost z ekonomických důvodů oficiálně ukončena.

V roce 1972, vznikla v Českém Krumlově 2. záchranná brigáda, která odstartovala již trend současné existence a vývoje záchranného výcviku. Od té doby zaznamenal výcvik záchranných psů obrovský kvalitativní skok a čeští záchranníci potvrzují svými výkony v praxi, že patří mezi světovou záchrannou špičku (Sedlák J., 2005).

1.4.2 Záchranářská kynologie

S množícími se případy světových ale i domácích mimořádných událostí je stále více zřejmé, že záchranářský pes a jeho psovod mají v IZS své místo. V dnešní době vystupuje do popředí úloha záchranářského psa a nepřeborné možnosti jeho využití. Využívání psa v moderní kynologii vzbuzuje díky jeho čichovým schopnostem u nezasvěcených pozorovatelů dojem nadpřirozených schopností.

Záchranářská kynologie pracuje se speciálně vycvičenými psy pro vyhledávání pohřešovaných osob v terénu, v sutinách budov, sněhové lavině, pod vodní hladinou apod. Výcvik těchto psů je zaměřen na několik výcvikových směrů, které se pochopitelně podporují a prolínají.

1.4.2.1 Vyhledávání v sutinách

Základním požadavkem na práci záchranářského psa je vyhledávání osob v sutinách pobořených domů. Pes je schopen díky svým čichovým schopnostem zjistit, kde se v sutinách nachází pohřešovaná osoba, ale prověří i situaci, zda se na místě v okamžiku mimořádné události někdo nacházel. Sutiny domu představují pro psovoda vždy zvýšené nebezpečí úrazu, neboť hrozí další zřícení budov. Z tohoto důvodu se klade velký důraz na samostatnou práci psa. Pes často pracuje zcela osamocně a poměrně daleko od psovoda. Případný nález osoby proto musí pes značit štěkáním a hrabáním. Štěkot je slyšet na velkou vzdálenost a hrabáním pes zpřesňuje místo. Pes hrabe u hlavy oběti, nebo u místa těla, které je nejbližší povrchu (Sedlák J., 2007).

1.4.2.2 Vyhledání v terénu

Při vyhledávání osob v rozlehlých terénech jsou psi nepostradatelnými pomocníky. Samotní lidé velmi snadno hledaného člověka přehlédnou a to i při míjení z bezprostřední blízkosti. Pes je schopen prozkoumat i velmi zarostlý terén, kam by se člen záchranářského týmu jen s obtížemi dostával. Při vyhledávání osob v terénu se pracuje v rojnicích širokých podle počtu psovodů. Před psovody postupujícími v rojnici pracují jednotliví psi, kteří prohledávají vymezené úseky systémem cik-cak a okrajové partie vzájemně překrývají. Platí zde zásada, že rojnice postupují vždy proti větru a při

vložených vodních tocích dohledávají vždy proti proudu. Nalezenou osobu označí pes štěkotem (Sedlák J., 2007).

1.4.2.3 Vyhledání po stopě

Záchranné stopování vychází z identifikace pohřešované osoby podle jejího předmětu. Pes z tohoto předmětu nasumuje pach osoby a podle něho vyhledává pachovou stopu. Jde o málo používanou metodu hledání osob, neboť ji lze uplatnit pouze tehdy, pokud alespoň přibližně známe výchozí místo pohřešované osoby. Při masivní směsici pachů druhých osob, která je v drtivé většině případů zcela běžná, je tento způsob jen obtížně proveditelný. Velmi vhodný je však v čistém přírodním prostředí, kde je minimální frekvence lidí (Sedlák J., 2007).

U této metody se využívá čichové paměti psa a nutno podotknout, že příprava psa pro tento výkon vyžaduje dlouhodobou intenzivní a velmi dobře promyšlenou činnost psovoda (Eis V., 1991). Rozhodně zde nemá místo netrpělivost, nervozita, hrubé zacházení se psem ani neznalost problematiky ze strany psovoda (Ryneš M., 1997).

1.4.2.4 Vyhledání ve vodě

Při pátrání po utonulých osobách je pes se svým psovodem na přídi člunu, který křížuje vodní hladinu. Člun se pohybuje vždy proti větru nebo proudu vodního toku. Vodní plochu je nutno předem podle přírodních markantů rozdělit na sektory, a to pro postupné prohledávání jedním psem, nebo pro více psů pracujících současně. Pes čichem zjišťuje přítomnost utonulého, který leží na dně. Nález signalizuje změnou chování a štěkáním. Místo nálezů se označí až po opakovaném označení místa stejným psem z jiného směru, nebo po překrytí nálezů jiným psem (Sedlák J., 2007).

Z předchozích kapitol je zřejmé, že pro záchrannou práci je důležité identifikovat pach člověka a určit jeho zdroj. Z tohoto důvodu se pro tuto práci a pro své čichové schopnosti nejlépe osvědčil právě pes. Na výsledek při pachových pracích má velký vliv počasí, silný trvalý déšť, velké horko a silný vítr. Při lavinovém vyhledání je nutné určit typ sněhu, kdy prachovým sněhem se šíří pach lépe než sněhem mokřím.

Dalším velkým pomocníkem psa je sluch. Pes je schopen zachytit zvukové signály s kmitočtem od 15 Hz do 40 000 Hz (Grandjean D., 2000).

Práce se psy a vůbec celá kynologie přináší spoustu nezapomenutelných dojmů a zážitků. Na druhé straně i množství nejrůznějších situací, které nelze nikdy dokonale předvídat a dopředu popsat. Nárok na to si nedělá ani zkušební řád SZBK platný od 1. 1. 1997. Pokusil se pouze spojit v maximálně možné míře sportovní činnost s praxí, protože tyto dva směry nerozlučně provázejí činnost Svazu záchranných brigád od jeho zrodu. Vychází dále z předpokladu, že do svazu nevstupují a záchrannou činností se nezabývají již úplní začátečníci, ale zpravidla vyspělejší psovodi, kteří ideály pomoci bližním přijali za své.

Na území České republiky jsou pro záchrannou činnost k dispozici dva zkušební řády: národní a mezinárodní. Přestože oba mají shodné poslání – prověřit kvalitu vycvičenosti psa v dané oblasti, v některých případech se poměrně dost odlišují. Především se liší při plnění speciálních cviků v pracovním postupu, čili v požadavcích na chování psovoda a psa. Ve ZŘ IRO je kladen vyšší požadavek na samostatnou činnost psa, v českém ZŘ na spolupráci a souhru mezi psovodem a psem. Pro vlastní výcvik nejsou tyto rozdíly na závadu, právě naopak. Pokud je pes vycvičen tak, že dokáže se svým psovodem plnit požadavky vyšších stupňů obou zkušebních řádů, jedná se o vrcholné výkony v oblasti záchranné kynologie (SZBK Jihočeského kraje 2007).

1.4.2.5 Zkušební řád svazu záchranných brigád kynologů

Zkušební řád záchranných brigád České republiky obnáší sestavu zkoušek, zahrnující všechny směry záchranné činnosti za pomoci psů. Kromě základních prací v sutinách pobořených domů se jedná o vyhledávací práce v nepřístupných terénech, dále v lavinových polích, práce na vodních plochách a stopařské vyhledávací práce. Zkoušky jsou označeny zkratkou druhu a číslem uvádějícím stupeň této zkoušky.

1.4.2.5.1 ZZZ Zkouška záchranné způsobilosti

Jedná se o prvotní přezkoušení psa, při němž se celkově posuzují jeho schopnosti v závislosti na možném budoucím využití v některém ze směrů záchranného výcviku. Tato zkouška je určena pro čekatele členství ve Svazu záchranných brigád kynologů, proto je nazývána vstupní zkouškou a nastupující psovodi nemusí být ještě členy SZBK.

1.4.2.5.2 ZPP Zkouška záchranných prací

Nezákladnější směr výcviku záchranných psů je přezkušován ve třech obtížnostních stupních. Podle požadavků nejvyššího stupně ZPP3 je konáno mistrovství ČR. V prvním stupni řeší pes klasické spodní úkryty zavalených živých osob, ve druhém stupni prokazuje schopnost pracovat i ve ztížených podmínkách, např. při práci v noci. Ve třetím stupni řeší nejen nejobtížnější úkryty osob ve výškách, ale vyhledává již i neživé osoby (vzorky mrtvého pachu).

1.4.2.5.3 ZLP 1,2,3 Zkouška lavinových prací

Obdoba záchranných prací v zimní modifikaci prováděná opět ve třech obtížnostních stupních. Psovod pracuje na lyžích nebo na sněžnicích, takže spolupráce ve dvojici se psem je zde poněkud obtížnější. Jednotlivé stupně zkoušek jsou opět rozlišeny nejen co do předkládaných úkolů (vyhledávání malých předmětů, velkých předmětů, živých či mrtvých osob), ale především jsou rozlišeny náročností terénu. Třetí stupeň probíhá jako přebor lavinových prací v rámci Českého poháru.

1.4.2.5.4 ZVP 1,2,3 Zkouška vodních prací

Dosud nejmladší výcvikový směr záchranných prací se co do způsobu prováděné činnosti od předcházejících výrazně odlišuje. Při vyhledávání utonulých osob leží pes vedle psovoda na přídi člunu a čicháním po vodní hladině lokalizuje přítomnost utonulé osoby pod hladinou zaštekáním v místě nejsilnějšího pachu. Třetí stupeň probíhá jako přebor vodních prací v rámci Českého poháru.

1.4.2.5.5 ZTV 1,2 Zkouška terénního vyhledávání

Zkouška terénního vyhledávání prověřuje ve dvou stupních připravenost psa pro vyhledávání osob ve velmi obtížně prostupných přírodních terénech, kde je vyhledání pohřešovaných osob bez použití psů naprosto nemyslitelné.

1.4.2.5.6 ZZS 1,2 Zkouška záchranného stopování

Tato zkouška opět ve dvou stupních prověřuje schopnost psa najít pohřešovanou osobu naprosto odlišným způsobem než v předešlých zkouškách. Jedná se o nalezení osoby po sledování trasy jejího postupu terénem. Osobu vyhledává na základě jejího pachu uloženého do paměti po tzv. nasumování z předmětu hledané osoby. Než se však pes dostane po stopě k osobě, ležící na konci, musí řešit celou řadu obtížnostních prvků (zlomení stopy v pravých či ostrých úhlech apod.).

1.4.2.5.7 ZZP, ZLP, ZVT, ZVP Speciální zkoušky Cadaver

Ve speciálních zkouškách (C) všech čtyř záchranných výcvikových směrů je pes přezkušován z vyhledávání a označování nálezů již neživých osob. Zkoušky se od sebe liší prostředím a prověřují práci ve dne i v noci. Jsou určeny především pro praktické využití psů a neobsahují již disciplíny poslušnosti.

1.4.2.5.8 ZPJ Zkouška pohotovostní jednotky

Zkouška ZPJ je postavena svými podmínkami jako vrchol záchranného výcviku a svým uspořádáním musí v maximální míře imitovat skutečné praktické nasazení prováděné ve dvou různých terénech. Úspěšné splnění této zkoušky zařazuje psůvoda do pohotovostní jednotky svazu (SZBK Jihočeského kraje, 2007).

1.4.2.6 Zkušební řád Mezinárodního svazu záchranných psů IRO

Mezinárodní zkušební řád záchranářů-kynologů sdružených v organizaci IRO obnáší rovněž sestavu zkoušek, zahrnující všechny směry záchranářské činnosti za pomoci psů. Kromě základních prací v sutinách pobořených domů se i zde jedná o vyhledávací práce v nepřístupných terénech, v lavinových polích, na vodních plochách

a ve stopování. Kromě speciálních cviků zkoušky obsahují ještě disciplíny poslušnosti a dovednosti. Zkoušky jsou značeny zkratkou druhu a písmeny A, B nebo C uvádějícím stupeň této zkoušky.

1.4.2.6.1 RH-E zkouška schopností psa pro záchranné práce

Prvotní prověrka mezinárodního zkušebního řádu IPO-R prověřující schopnosti psa jako budoucího záchranáře ve třech variantních směrech: stopařském sutinovém a plošném. V České republice je tato zkouška povinná jako vstupní zkouška do uvedeného zkušebního řádu a je otevřena pro nejširší veřejnost.

1.4.2.6.2 RH-T A, B zkouška prací v sutinách

Zkouška základních sutinových prací odlišující práci psa ve dvou velmi výrazně rozdílných úrovních. Stupeň A je všeobecně považován za začátečnický, stupeň B pak za mistrovský. Stupně se liší především počtem hledaných osob a dále rozlohou terénu.

1.4.2.6.3 RH-FL A, B zkouška prací na ploše

Zkouška rovněž dvoustupňové úrovně prověřuje psa v prohledávání těžce přístupných přírodních terénů. Liší se opět nejen počty hledaných osob, ale zejména rozlohou prohledávaných terénů.

1.4.2.6.4 RH-F A, B zkouška stopařských prací

Zkouška záchranného stopování, tedy vyhledávání osob po trase, kterou osoby prošly předepsaným způsobem terénem, se opět odehrává ve dvou obtížnostních stupních. Podle stupně jsou stopy rozlišeny stářím, délkou, počtem obtížnostních prvků (lomy, předměty) a pracovním limitem.

1.4.2.6.5 RH-L A, B, C – zkouška lavinových prací

Zkouška třístupňové úrovně prověřuje schopnost a vycvičenost psa v nacházení zavalených osob při prohledávání lavinových terénů. Obsahuje i požadavky na

zkušenosti psů se zimními dopravními prostředky. Ve vyšších stupních je prověřována i obratnost psů při pohybu na lyžích.

1.4.2.6.6 RH-W A, B, C zkouška vodních prací

Zkouška opět ve třech stupních prověřuje schopnosti a vycvičenost psa při cvičích ve vodě a při plnění nejrůznějších požadavků souvisejících s vodní záchrannou činností. Pes musí prokázat zkušenosti s různými plavidly, přirozenou chuť pro pobyt ve vodě a dobrou techniku při vytrvalostním plavání (SZBK Jihočeského kraje, 2007).

1.5 Canisterapie

Canisterapie v České republice se začala systematicky rozvíjet v devadesátých letech 20. století. V této době již zaznamenala terapie za pomoci zvířat ve světě značný vývoj. Tato časová a vývojová ztráta byla díky řadě nadšených odborníků velmi rychle dohnána a vývoj canisterapie zaznamenal rychlý postup (Eisertová J., 2009).

Autorem termínu canisterapie se v roce 1993 stala Jiřina Lacinová. V této době se v ČR začaly rozvíjet organizované aktivity se psy a vytvářet systémový přístup a metodika terapeutického využívání psů. Termín se skládá ze dvou slov: Canis, latinsky pes, a terapie, z řeckého léčba, (Kalinová V., 2004).

V roce 1997 vznikla v České republice Canisterapeutická společnost. Mezi aktivity této společnosti patřilo propagování myšlenky canisterapie, rozšíření návštěvního programu a zavedení testů pro canisterapeutické psy. Na počátku 21. století se Canisterapeutická společnost rozpadla a v České republice se pro praktikování canisterapie začaly utvářet jednotlivé samostatné regionální organizace. V roce 2003 vznikla na Mezinárodním semináři o zooterapiích v Brně Canisterapeutická asociace (dále jen CTA). Tato asociace byla zájmovým sdružením právnických osob a jejím cílem bylo navázat na Canisterapeutickou společnost, sjednotit organizace zabývající se canisterapií, vytvořit jednotlivé metodiky canisterapie a pracovat na vzdělávání v oblasti canisterapie. Posláním CTA bylo zastřešovat canisterapeutické organizace v České republice, metodicky je řídit a školit a v neposlední řadě i pracovat na vytváření

jednotných normativů pro praktickou činnost. V roce 2007 se však CTA rozpadla (Eisertová J., 2009).

V České republice se v současné době vedou bohaté diskuse k tématu podmínek, standardů a základního odborného vymezení canisterapie. Předpokladem pro uznání canisterapie jako platné a přínosné metody je zhodnocení objektivních výsledků praktické canisterapie. Prvotním předpokladem musí být ale vymezení canisterapie jako oboru (Eisertová J., 2009).

Canisterapie je definována jako označený způsob terapie, který využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka, přičemž pojem zdraví je zde myšlen přesně podle definice WHO jako stav psychické, fyzické a sociální pohody. Jedná se o vzájemnou pozitivní interakci psa a člověka (Novotná D., Zourková M., 2003).

Využívání psích pomocníků jako co-terapeutů je v dnešní době již uznávaným oborem. Neustále se však především po stránce legislativní konstituuje. V České republice tomu není jinak a z tohoto důvodu je terminologie nejednotná. Jednou z nejuvýstižnějších definicí je ta, jež canisterapii označuje za součást metod, které slouží k podpoře psychosociálního zdraví lidí všech věkových kategorií, při níž se využívá přítomnosti psa (Eisertová J., 2009).

Možností a forem využití canisterapie je nepřehledné množství, v této práci se budeme věnovat využití způsobu léčby v podmínkách IZS, tedy krizové intervenci.

1.5.1 Canisterapie pro krizovou intervenci

Metoda byla poprvé užitá v USA, kde za pomoci terapeutických psů začali ošetřovat psychiku obětí častých přírodních živlů a jejich následků. V roce 2001 po teroristickém útoku v New Yorku, byla tato metoda použita zejména u osob podílejících se na odklizení následků a hledání ostatků obětí útoku (Canisterapie – krizová intervence 2009). Na tuto skupinu osob tzv. angažovaných „pomahačů“, může negativně dolehnout syndrom vyhoření, který představuje celý soubor příznaků, od ztráty elánu, radosti ze života a nadšení potřebných při výkonu této profese. Příčinou může být fyzická, psychická nebo emocionální zátěž spojená s nasazením pro jiné lidi (Jankovský J., 2003).

Cílem krizové intervence je zmírnit dopad krize na cílovou skupinu. Krizová intervence je zaměřena na osoby, kterým krize hrozí, nebo se ocitly v její blízkosti až v jejím centru. Na osoby, které pracují v IZS ČR a osoby které kooperují v oblasti krize (Tvrdá A., 2007).

Výraz krize byl v minulosti používán zejména v medicíně pro období, které předchází výrazné změně v pacientově stavu. V posledních desetiletích se však tento pojem stále častěji užívá v kontextu jevů psychologického, sociálního a ekologického charakteru. Příkladem krize, která pramení z náhlého traumatizujícího stresu, je válečný stres, a přírodní a jiné katastrofy. Jsou spouštěny mocnými vnějšími stresory, které člověk neočekává a nad nimiž nemá žádnou kontrolu. Lidé se tak mohou cítit vzniklými událostmi zdrceni a ochromeni. Ve stavu šoku pak potřebují podporu (Matoušek O., 2003).

Canisterapeut v krizové intervenci používá techniky a formy, které jsou běžné v zařízeních a domácnostech. Jednou z hlavních nevýhod tohoto typu je, že pes je používán v prostředí jemu neznámém (tělocvična, evakuační centrum apod.). Přítomnost velké míry stresu v tomto prostředí je pro psa čitelná a může to negativně ovlivnit jeho vnímání a reakce. Rovněž skladba cílové skupiny, co do věkové kategorie a potřebnosti může být velmi široká. Lidé mohou být v šoku, lehce zranění nebo postižení. Senioři nebo děti. Tým canisterapeutů, kteří nemají delší praxi s cílovými skupinami mnoha typů a stupňů potřebnosti, všech věkových kategorií a nejsou secvičeni s IZS ČR, by se neměl tohoto typu canisterapie účastnit. Hrozí narušení pohody psa a tím samozřejmě i klienta. Zcela nezbytné jsou rovněž znalosti psychologických technik při komunikaci s člověkem v šoku, znalost první pomoci a rozpoznání základních potřeb první pomoci. Canisterapeut je ten, kdo může odhalit přicházející posttraumatický šok, nebo příznaky vnitřního krvácení a musí být schopen sám zahájit první pomoc. Je samozřejmé, že pes při těchto úkonech musí být zcela ovladatelný a nesmí překážet (Tvrdá A., 2007).

1.5.2 Výběr a příprava psa pro canisterapii

Pro canisterapeutického psa není důležité jakého je plemene, zda je s průkazem původu či ne. Důležitá je spolehlivost, dobrácká a vstřícná povaha, fyzická a psychická dispozice (Eisertová J., 2007). Musí to být tvor, který bezmezně miluje lidi, žádný obranář, či agresivní typ. Zrovna tak musí být vyloučen pes nervózní či zákeřný. Doporučená jsou plemena společenská (Novotná D., Zourková M., 2003). Podle využitelnosti psa s přihlédnutím k potřebám klientů a našim podmínkám pro chov, vybíráme psa i podle velikosti, druhu srsti, temperamentu nebo pohlaví (Ochsenbein U., 2005).

Na uplatnění psa jako terapeuta má vliv již chovatel, neboť v rané vývojové fázi štěněte se rozhoduje, jaké pes získá zkušenosti s lidmi, prostředím, nebo jinými psy. Zda bude bázlivý nebo naopak zdravě sebevědomý. Při přípravě štěněte pro canisterapii je důležité, zvykat jej na co nejvíce podnětů z okolí (Novotná D., Zourková M., 2003). Učit jej adekvátně reagovat na nešikovné a někdy i kruté dotyky klienta, v choulostivých situacích se s důvěrou orientovat na svého psovoda (Fischer – Finzelberg G., 2001).

Raná vývojová fáze štěněte začíná třetím až čtvrtým týdnem života a končí sedmým týdnem stáří štěněte. Tato fáze se nazývá vtiskávání a je pro ni charakteristický proces učení, podle kterého nese svůj název. Touto fází začíná fáze socializační. Proběhlé vtištění či nevtištění je v mnoha případech nezvratné a jeho důsledky se projevují i v chování dospělého psa. V této fázi a následně ve fázi socializační potřebuje štěně intenzivní styk s lidmi. V opačném případě s nimi není pes schopen později navázat potřebný kontakt (Mikulica V., 2001). Hra je v této době velmi charakteristickým projevem, který se bude dále ještě více rozvíjet (Straková Š., 2001).

Člověk si rovněž musí uvědomit, že pes není žádný sluha, nebo stroj. Je to živý tvor a jako k takovému by se k němu mělo přistupovat (Galajdová L., 1999).

2. Cíl práce a hypotézy

2.1 Cíl práce

Cílem mé práce je zmapovat využití služebního psa v oblasti Integrovaného záchranného systému v České republice, s vymezením odlišností výcviku služebních psů pro záchranáře a PČR. Dále zjistit odborné znalosti členů Integrovaného záchranného systému v problematice využití služebních psů.

2.2 Hypotézy

Hypotéza č. 1: Ve vzdělávacím procesu Integrovaného záchranného systému je problematice využití služebního psa věnován dostatečný prostor.

Hypotéza č. 2: Stupeň připravenosti služebních psů pro použití v Integrovaném záchranném systému splňuje požadavky Policie České republiky.

3. Metodika

3.1 Použitá metoda

Pro výzkumnou část této bakalářské práce byla použita kvantitativní metoda dotazování. Informace nezbytné pro dosažení cíle a hypotéz byly získány pomocí řízeného rozhovoru a dotazníkového šetření.

Řízený rozhovor (Příloha č. 1) byl veden s vedoucím Oddělení služební kynologie Policie České republiky Jihočeského kraje, kdy pomocí následné sekundární analýzy dat byl zjištěn počet služebních psů v rámci policie v Jihočeském kraji, počet nasazení těchto psů v roce 2009, zjištěny kategorie praktického použití služebních psů, a používané metody sociální práce s klienty policie, kteří byli poškozeni protiprávním jednáním jiných osob, či byli služebními psy vypátráni jako pohřešovaní. Pomocí analýzy dat získaných z tohoto řízeného rozhovoru dojde k potvrzení či vyvrácení hypotézy číslo 2.

Druhou použitou metodou bylo dotazníkové šetření, kde byly zjišťovány znalosti členů Integrovaného záchranného systému v oblasti využití služebního psa v tomto systému. Dotazník obsahoval 14 otázek (Příloha č. 2), byl anonymní a výzkum byl proveden u základních složek Integrovaného záchranného systému. Příslušníků Hasičského záchranného sboru a Zdravotnické záchranné služby se týkalo 13 otázek z tohoto dotazníku. Všechny 14 otázek bylo určeno policistům, kteří v poslední otázce hodnotili připravenost služebních psů a psovodů Skupiny základních kynologických činností na jejich Územním odboru. Pomocí dotazníku dojde k vyvrácení nebo potvrzení hypotézy číslo 1.

Výzkumná data byla zpracována formou grafů pomocí Microsoft Office Excel 2007.

Úvodní část dotazníku zahrnovala představení tazatele, účel a cíl dotazníku, srozumitelné informace pro jeho vyplnění a poděkování za čas, který byl dotazníku věnován.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Monitoring informovanosti o využitelnosti služebního psa v Integrovaném záchranném systému byl proveden u základních složek Integrovaného záchranného systému České republiky. Dotazníkové šetření bylo provedeno ve Strakonících, kde bylo rozdáno 70 dotazníků příslušníkům Policie České republiky, 70 dotazníků příslušníkům Hasičského záchranného sboru a 20 dotazníků zaměstnancům Zdravotnické záchranné služby. Zbývajících 50 dotazníků pro tuto složku bylo rozdáno v Písku, Prachaticích a Českých Budějovicích.

Během měsíce prosince 2009 a ledna 2010 bylo dáno do distribuce celkem 210 dotazníků. Z tohoto počtu se mi vrátilo 137 dotazníků, jejich návratnost tedy byla 65 %. Příslušníci Policie České republiky vrátili 56 dotazníků (80 %), Příslušníci Hasičského záchranného sboru vrátili 42 dotazníky (60 %), pracovníci Zdravotnické záchranné služby vrátili 39 dotazníků (56 %).

4. Výsledky

4.1 Výsledky řízeného rozhovoru

Při řízeném rozhovoru byly zjišťovány informace týkající se problematiky služební kynologie Policie České republiky Jihočeského kraje. Rozhovor byl veden s vedoucím oddělení Služební kynologie Policie České republiky Jihočeského kraje.

V rámci tohoto rozhovoru bylo zjištěno, že oddělení má na každém Územním odboru, tedy v každém okrese, jednotlivé kynologické skupiny. Policisté-psovodi na těchto útvarech disponují převážně psy s pátrací kategorií praktického použití, tedy splňují požadavky na využití v Integrovaném záchranném systému. Každý jednotlivý psovod je povinen systematicky udržovat svého psa na požadované úrovni tak, jak to vyžaduje zkušební řád, a provádět výcvik tak, aby byl co nejvíce směřován do praxe. Na toto dohlíží na každé skupině vrchní inspektor, který také jednotlivá zvířata při nácvicích sleduje a přezkuzuje. Zároveň s psovodem konzultuje případné nedostatky a musí být schopen psovodovi poradit a s výcvikem pomoci.

Oddělení služební kynologie má k dispozici 54 služební psy a 6 služebních fen. Z tohoto počtu má 8 psů a 2 feny zkoušku psa specialisty, to znamená, že se využívají k vyhledávání akcelerantů, drog, zbraní apod., 10 psů a 1 fena mají hlídkovou zkoušku praktického použití a jsou využíváni pro hlídkovou službu. 20 psů a 1 fena mají zkoušku praktického použití pátrací a jsou využíváni zejména do výjezdových skupin na místa spáchání trestného činu a na vyhledávání pohřešovaných osob.

Řízeným rozhovorem bylo dále zjištěno, že v Integrovaném záchranném systému může být použit pouze služební pes, který má platnou zkoušku praktického použití a je po zdravotní stránce v pořádku. Služebnímu psovi je zkouška zadávána ve výcvikovém středisku Policie České republiky a je platná dva roky. Po uplynutí této doby je psovod povinen zkoušku prodloužit, popřípadě složit zkoušku vyšší. Bez platné kategorie praktického použití nesmí být služební pes používán. Na zdravotní stránku dohlíží služební veterinář, který také provádí veškerá očkování.

V roce 2009 byli v rámci Jihočeského kraje použiti psi celkem v 1023 případech. Služební psi zadrželi celkem 147 pachatelů trestných činů a našli 26 pohřešovaných osob při pátracích akcích.

Rozhovor ukázal, že při práci s lidmi, kteří se dostali do složité situace a jsou nějakým způsobem poškozeni protiprávním jednáním jiných osob, či potřebují pomoci v době, kdy se ztratili apod., psovodi používají několik metod sociální práce. K těmto metodám patří rozhovor, práce s jednotlivcem, šetření a dokumentace. Při jednání s těmito osobami je rovněž důležitá vedle běžné komunikace také komunikace nonverbální.

Poslední otázka rozhovoru byla zaměřena na odlišnosti ve výcviku služebního psa Policie České republiky a záchranářského psa. Největší odlišností je skutečnost, že záchranářský pes není cvičen v obranných pracích. Tento výcvik je prováděn pouze do doby, než pes složí zkoušku potřebnou pro chovnost. Dále se však nerozvíjí. Služební pes policie je cvičen tak, aby byl schopen zadržet a zpacifikovat i nebezpečného pachatele. Není v rámci policie možné cvičit jednoho psa pouze jako záchranáře a druhého jako obranáře. Policejní pes by měl být v rámci možností všestranný. To znamená, že musí být schopen osobu zadržet nebo vyhledat po stopě, zároveň musí být cvičen i v plošném vyhledávání v terénu, nebo v objektu.

Řízeným rozhovorem bylo také zjištěno, že výcvik záchranářského psa a služebního psa policie má mnoho společného. Máme na mysli zejména počátek výcviku ve štěněcím věku. Tomuto stádiu říkáme raději výchova. Ta se skládá především v socializaci štěněte a rozvíjení kořistnického pudu. Tento pud nám v pozdějším věku nebude sloužit jen ve výcviku obran, ale také ve výcviku stop a vyhledání osob. O důležitosti socializace zvířete není třeba polemizovat. Špatně socializovaný pes bude v budoucnu ustrašený, bude mít strach z lidí a neznámého prostředí a pro jakoukoli práci s klientem jej nebudeme moci použít. Těžko si můžeme představit ustrašeného psa, který je použitelný pro práci v rámci policie nebo k záchraně osob. Toto samozřejmě platí i pro psa využívaného v rámci canisterapie.

Ještě jednu věc mají společnou všichni, kdo ve své práci používají psa. Touto věcí je láska k těmto zvířatům.

4.1.2 SWOT analýza využití služebního psa u Policie České republiky

Silné stránky

Slabé stránky

- Vysoká úroveň vycvičenosti psů	- Vysoký průměrný věk zvířat
- Profesionální připravenost psovodů	- Nízká kvalita veterinární péče v rámci IZS
- Velký počet aktivit se služebními psy	- Neznalost problematiky využití psa u vyššího managementu
- Velký počet úspěšných zásahů	- Vysoký průměrný věk psovodů
- Velký počet kladných využití	
-Veřejné mínění	
- Kvalitní preventivní činnost u dětí a mládeže	

Příležitosti

Ohrožení

- Možné zvýšení využití služebních psů specialistů, zejména v oblasti zneužívání omamných a psychotropních látek	- Odliv kvalitních chovných psů a fen do zahraničí.
- Zvýšení preventivní činnosti za pomoci služebních psů, zejména častější kontrolou rekreačních oblastí, chatovišť a jiných objektů. Besedy s dětmi školního a předškolního věku	- Odliv kvalitních psovodů do civilního sektoru – ohrožení pro IZS

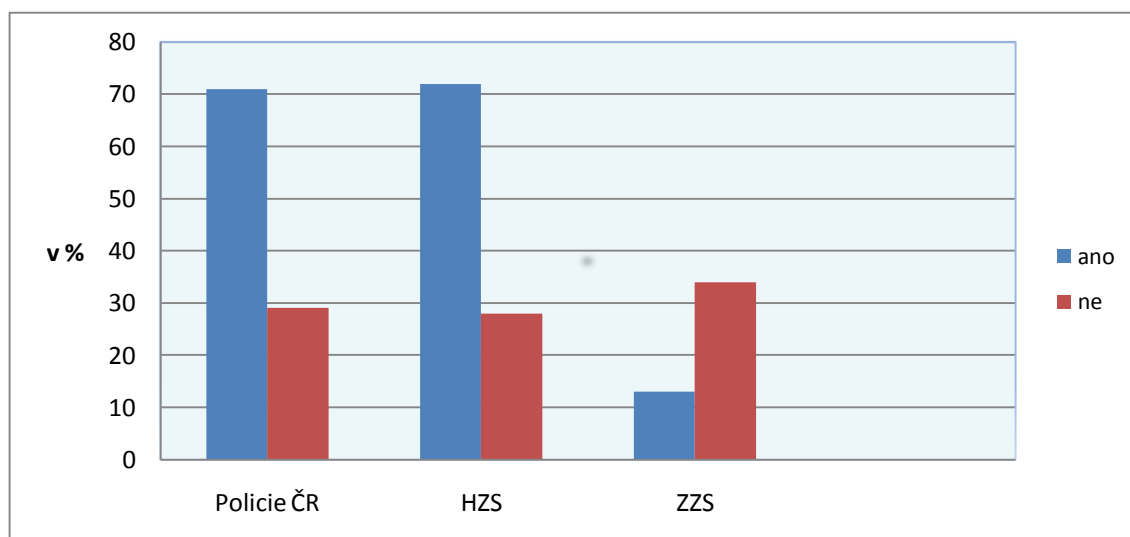
4.2 Výsledky dotazníkového šetření

Respondentům bylo rozdáno celkem 210 dotazníků. Vždy po 70 kusech každé základní složce Integrovaného záchranného systému. Z celkového počtu se vrátilo 137 dotazníků, tedy 65 %. Příslušníci Policie České republiky vrátili 56 dotazníků (80 %), Příslušníci Hasičského záchranného sboru vrátili 42 dotazníky (60 %), pracovníci Zdravotnické záchranné služby vrátili 39 dotazníků (56 %).

Dotazníkem byly zjišťovány odborné znalosti členů Integrovaného záchranného systému v problematice využití služebních psů v této oblasti.

4.2.1 Setkání s problematikou využití služebního psa na místě činu nebo mimořádné události ve vzdělávacím procesu Integrovaného záchranného systému (dále jen IZS)

Graf 1: Setkání s problematikou využití služebního psa na místě činu nebo mimořádné události ve vzdělávacím procesu IZS.

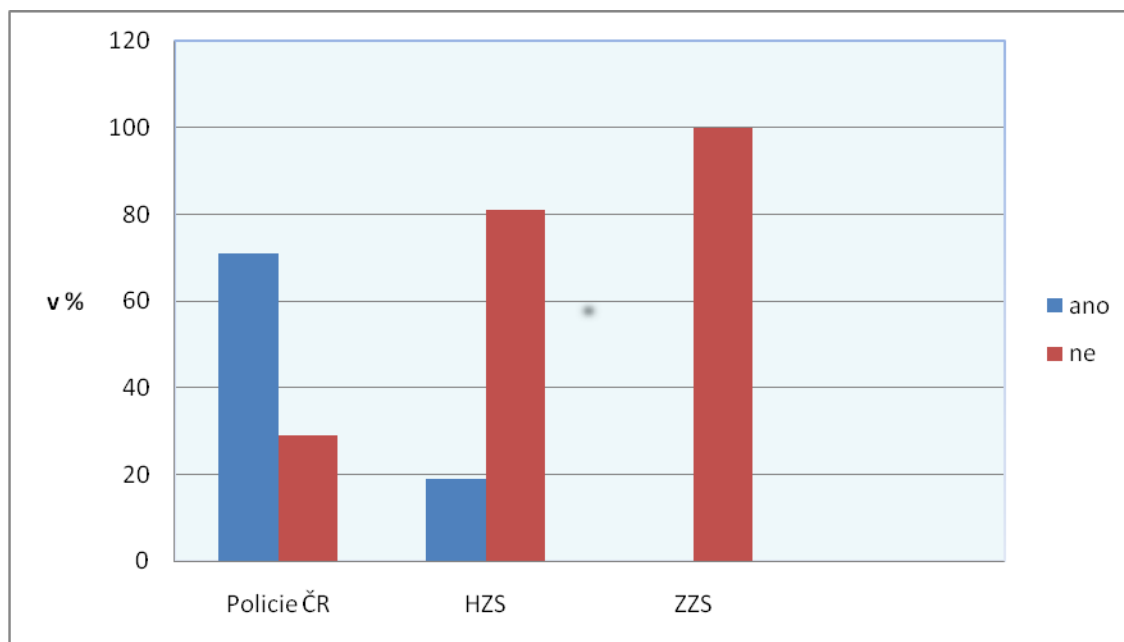

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu je zřejmé, že respondenti u Policie ČR se ve vzdělávacím procesu Integrovaného záchranného systému setkali s problematikou využití služebního psa na místě činu nebo mimořádné události v 71 % (40 respondentů). S výše uvedenou problematikou se neseťkalo 29 % z nich (16 respondentů). U HZS se s problematikou setkalo 72 % (30 respondentů) a neseťkalo 28 % (12 respondentů). Záchraná zdravotnická služba se s touto problematikou setkala ve 13 % případů (5 respondentů), a 87 %, tedy 34 respondentů se s touto problematikou neseťkalo.

4.2.2 Informovanost o zajištění místa činu nebo mimořádné události pro využití služebního psa

Graf 2: Informovanost o zajištění místa činu nebo mimořádné události

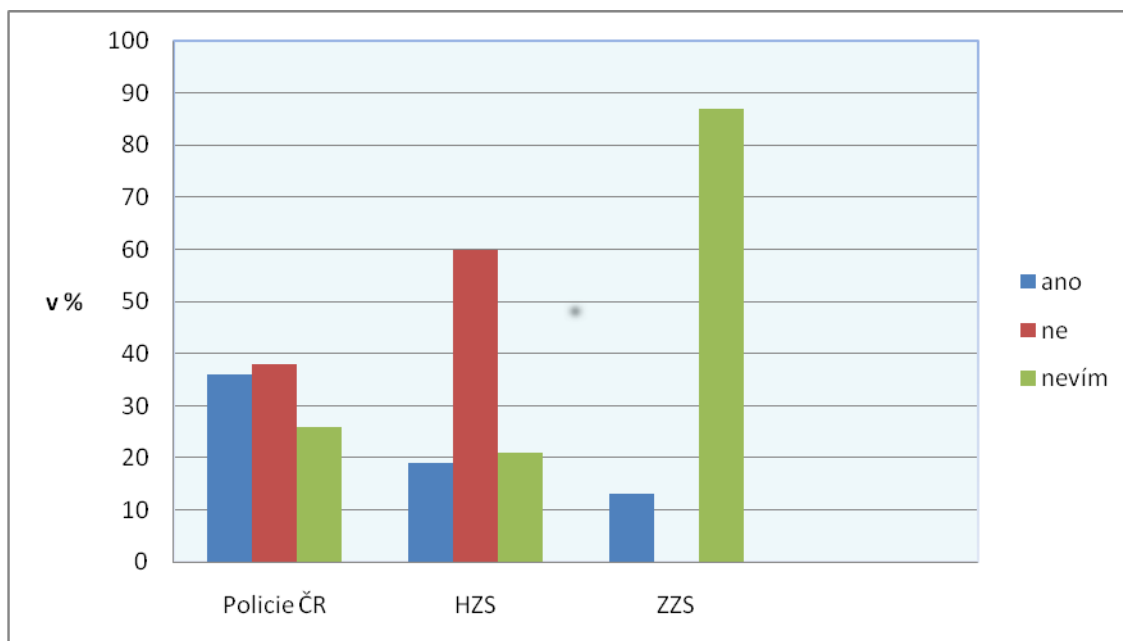

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu je zřejmé, že respondenti u Policie ČR jsou dostatečně informováni o zajištění místa činu nebo mimořádné události pro využití služebního psa v 71 % (40 respondentů). Ve 29 % (16 respondentů) informováni nejsou. U HZS je dostatečně informováno 19 % (8 respondentů), 81 % (34 respondentů), informováno není. U ZZS není informováno 100 % (39 respondentů).

4.2.3 Prostor pro problematiku využití služebního psa ve vzdělávacím procesu IZS

Graf 3: Problematika využití služebního psa ve vzdělávacím procesu IZS

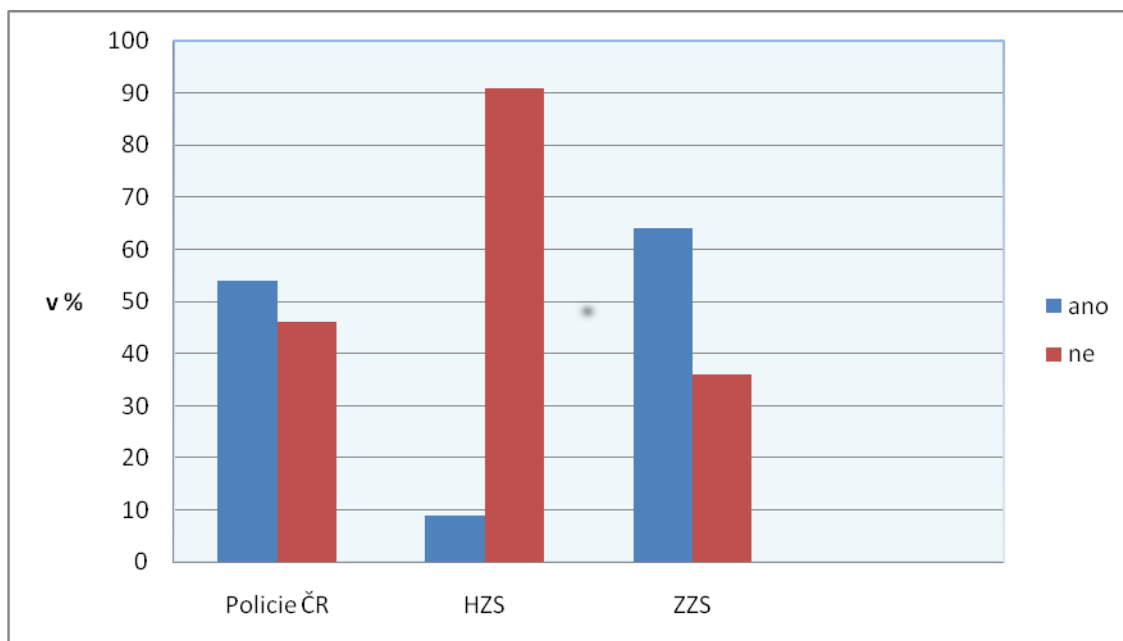

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu je zřejmé, že respondenti u Policie ČR si v 36 % (20 respondentů) myslí, že ve vzdělávacím procesu IZS je věnován problematice využití služebního psa dostatečný prostor, v 38 % (21 respondentů) si myslí, že prostor není dostatečný a 26 % (15 respondentů) neví. U HZS odpovědělo 19 % (8 respondentů), že prostor je dostatečný, 60 % (25 respondentů), odpovědělo, že prostor není dostatečný a 21 % (9 respondentů) neví. U ZZS se 13 % (5 respondentů) domnívá, že prostor je dostatečný, a 87 % (34 respondentů), neví, zda je této problematice věnován dostatečný prostor.

4.2.4 Účast na taktickém cvičení za účasti psodů

Graf 4: Účast na taktickém cvičení za účasti psodů

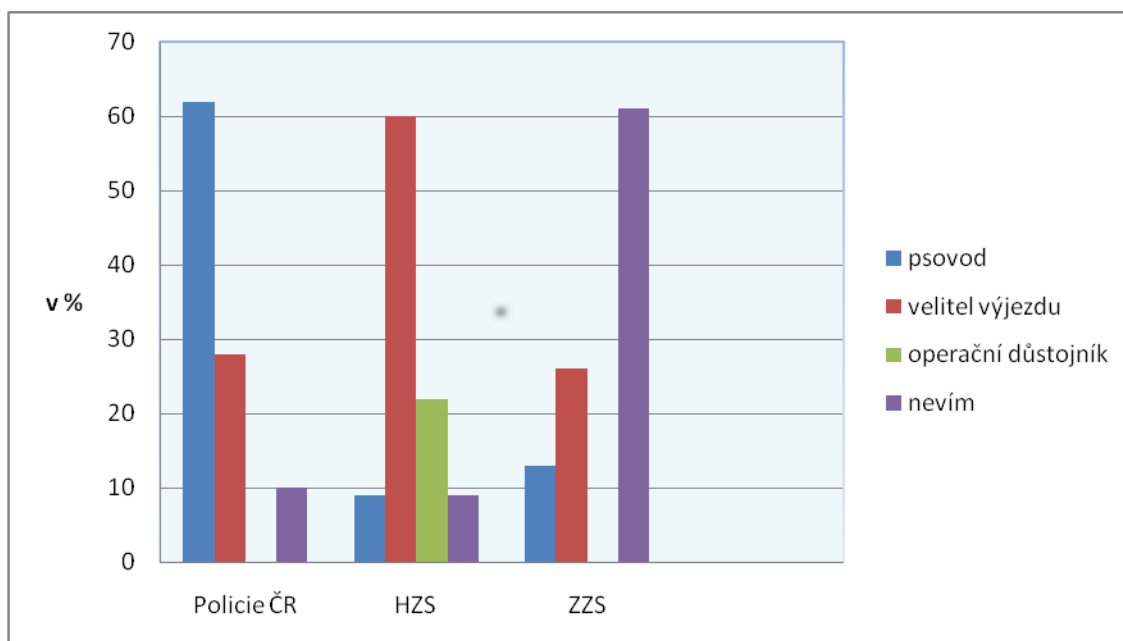

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu je zřejmé, že respondenti u Policie ČR se v 54 % (30 respondentů) účastnili ve své praxi taktického cvičení za účasti psodů, 46 % (26 respondentů) se tohoto cvičení neúčastnilo. Respondenti HZS se účastnili tohoto cvičení v 9 % (4 respondenti) a 91 % (38 respondentů) se tohoto cvičení neúčastnilo. ZZS se účastnila v 64 % (25 respondentů) a neúčastnila v 36 % (14 respondentů).

4.2.5 Rozhodování na místě činu, či mimořádné události o použití služebního psa

Graf 5: Rozhodování na místě činu, či mimořádné události o použití služebního psa

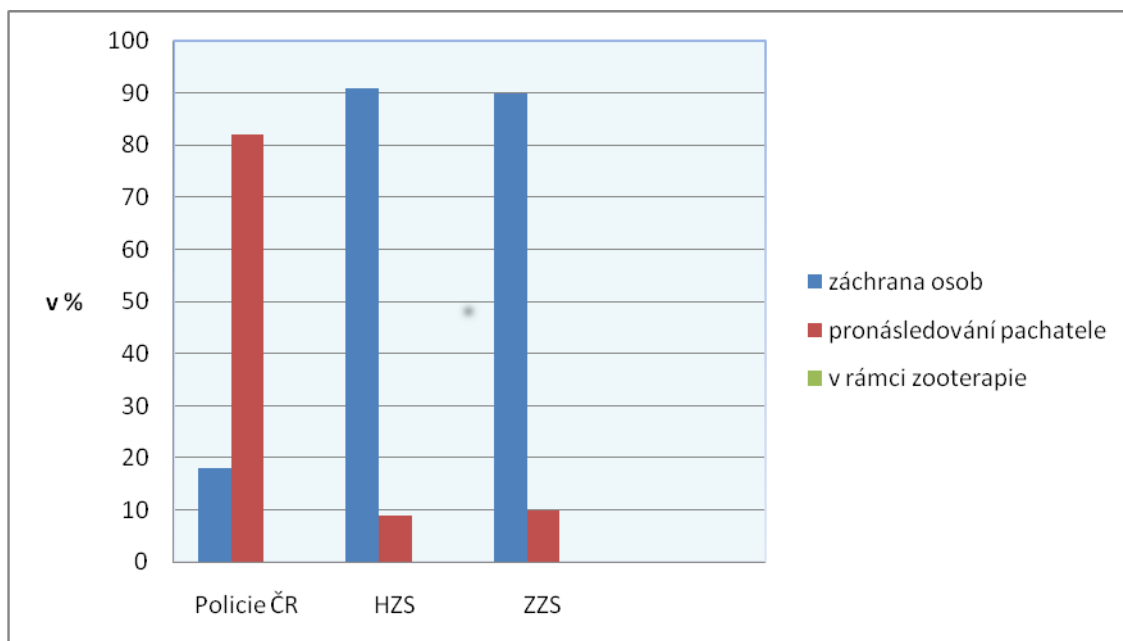

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu je zřejmé, že respondenti u Policie ČR se v 62 % (35 respondentů) domnívají, že o použití služebního psa na místě činu rozhoduje psovod, 28 % (15 respondentů) se domnívá, že velitel výjezdu a 10 % (6 respondentů) odpovědělo, že neví. Respondenti HZS odpověděli v 9 % (4 respondenti), že o použití služebního psa rozhoduje psovod, 60 % (25 respondentů) odpovědělo, že velitel výjezdu, 22 % (9 respondentů), odpovědělo, operační důstojník a 9 % (4 respondenti) odpověď nevěděli. Respondenti ZZS ve 13 % (5 respondentů) odpověděli psovod, 26 % (10 respondentů), velitel výjezdu, a 61 % (24 respondentů) odpověď nevěděli.

4.2.6 Osobní setkání s využitím služebního psa v Integrovaném záchranném systému

Graf 6: Osobní setkání s využitím služebního psa v IZS

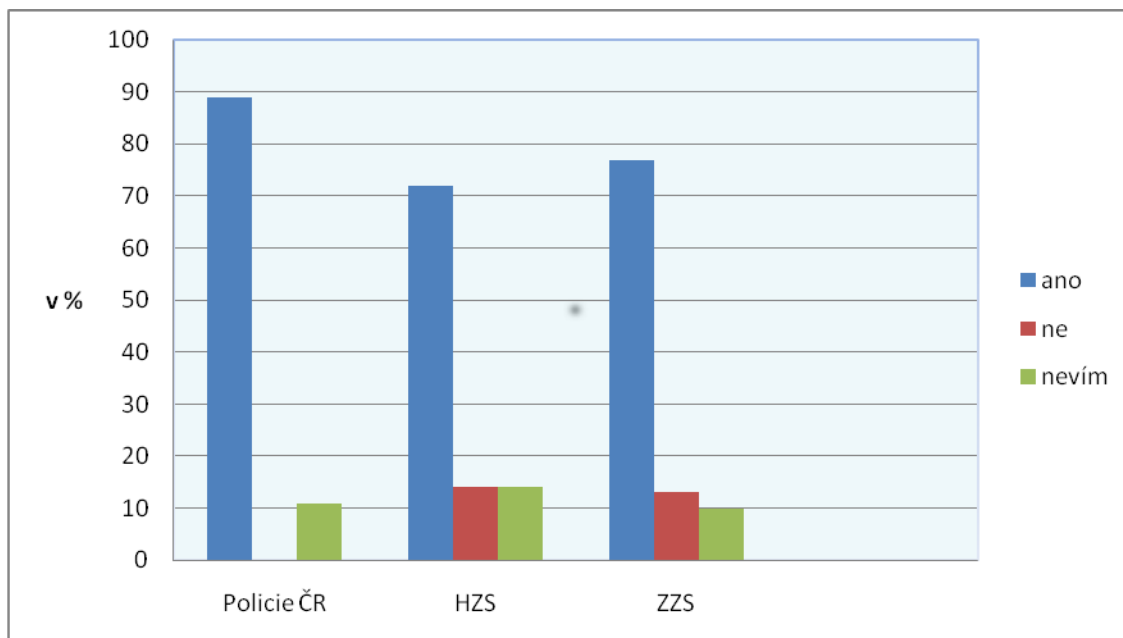
Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu je zřejmé, že respondenti u Policie ČR se osobně setkali s využitím služebního psa v IZS v 18 % (10 respondentů) při záchrance osob, v 82 % (46 respondentů) při pronásledování pachatele. Respondenti HZS se s využitím služebního psa setkali v 91 % (38 respondentů) při záchrance osob, v 9 % (4 respondenti) při pronásledování pachatele. Respondenti ZZS se s využitím služebního psa setkali v 90 % (35 respondentů) při záchrance osob, v 10 % (4 respondenti) při pronásledování pachatele. Žádný respondent ani jedné ze základních složek IZS se ve své praxi nesetkal s využitím služebního psa v rámci zooterapie.

4.2.7 Rozdíly mezi záchranářským psem a služebním psem policie

Graf 7: Rozlišení rozdílů mezi záchranářským psem a služebním psem policie

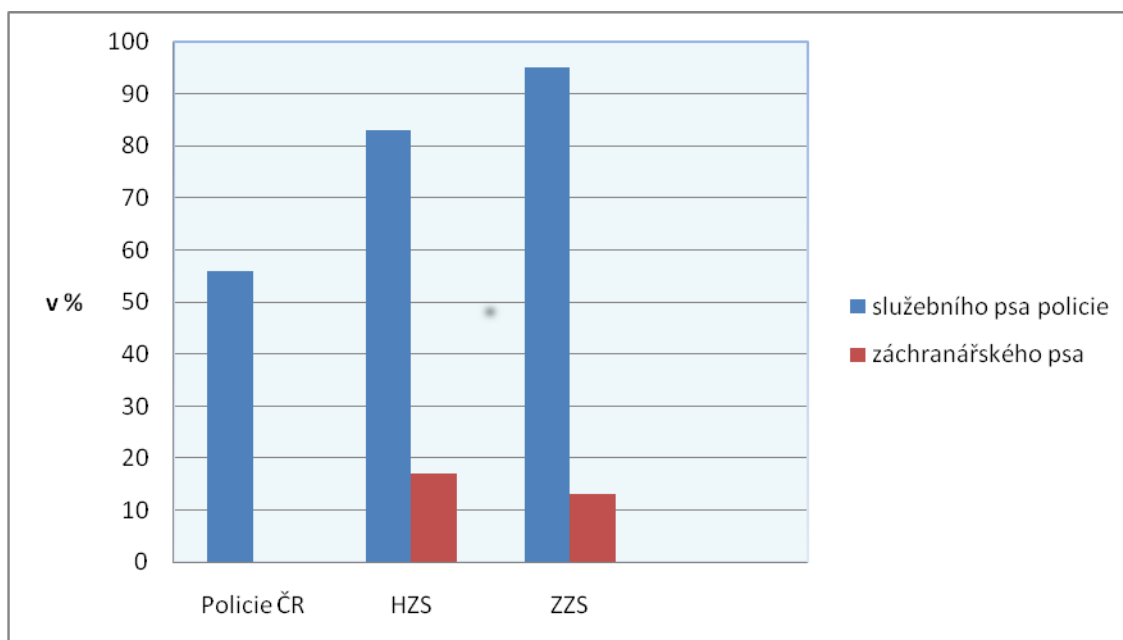

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu je zřejmé, že respondenti u Policie ČR umí v 89 % (50 respondentů) rozlišit rozdíly mezi záchranářským psem a služebním psem policie. V 11% (6 respondentů) uvedli, že neví, zda si tyto rozdíly uvědomují. Respondenti HZS umí tyto rozdíly rozlišit v 72 % (30 respondentů) případů, 14 % (6 respondentů) si tyto rozdíly neuvědomují a 14 % (6 respondentů) uvedlo, že neví. Respondenti ZZS v 77 % (20 respondentů) si rozdíly uvědomují, 13 % (5 respondentů) si rozdíly neuvědomuje a 10 % (4 respondenti) neví.

4.2.8 Praxe a četnost využívání služebního psa policie, nebo záchranářského psa

Graf 8: Praktická setkání s využitím služebního psa policie, nebo záchranářského psa.

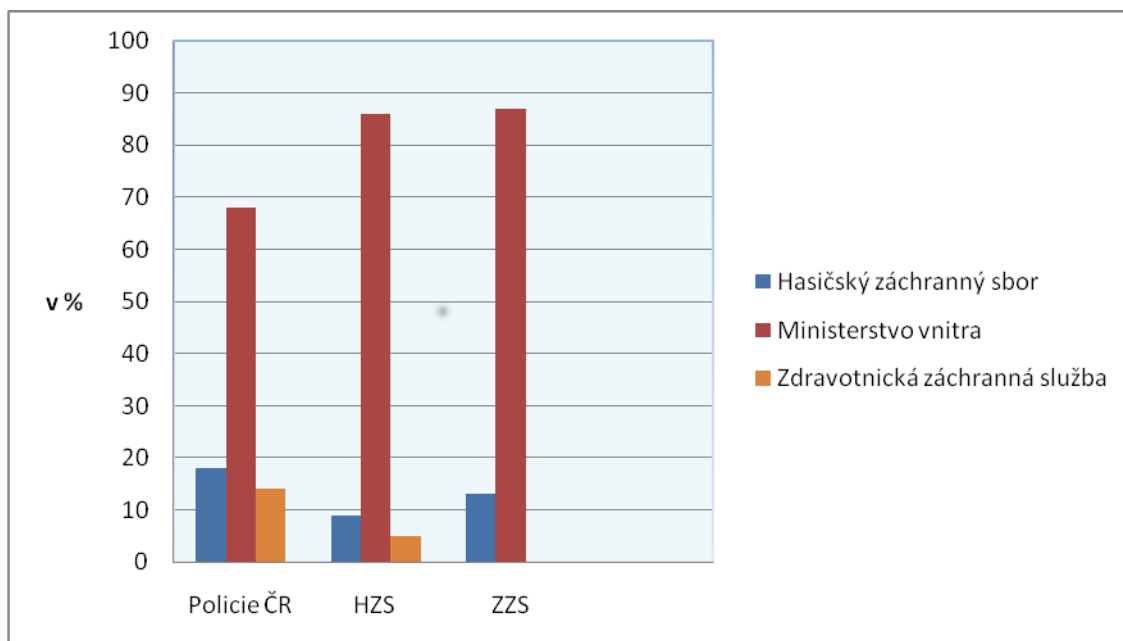

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu je zřejmé, že na otázku s jakým psem se ve své praxi setkáváte častěji, odpověděli respondenti Policie ČR ve 100 % (56 respondentů), že se služebním psem policie. Respondenti HZS se častěji setkávají se služebním psem policie a to v 83 % (35 respondentů), a 17 % (7 respondentů) se častěji setkává se záchranářským psem. Respondenti ZZS se v 95 % (37 respondentů) setkávají častěji se služebním psem policie a v 5 % (2 respondenti) se setkávají častěji se záchranářským psem.

4.2.9 Zařazení záchranných brigád kynologů České Republiky

Graf 9: Zařazení záchranných brigád kynologů ČR

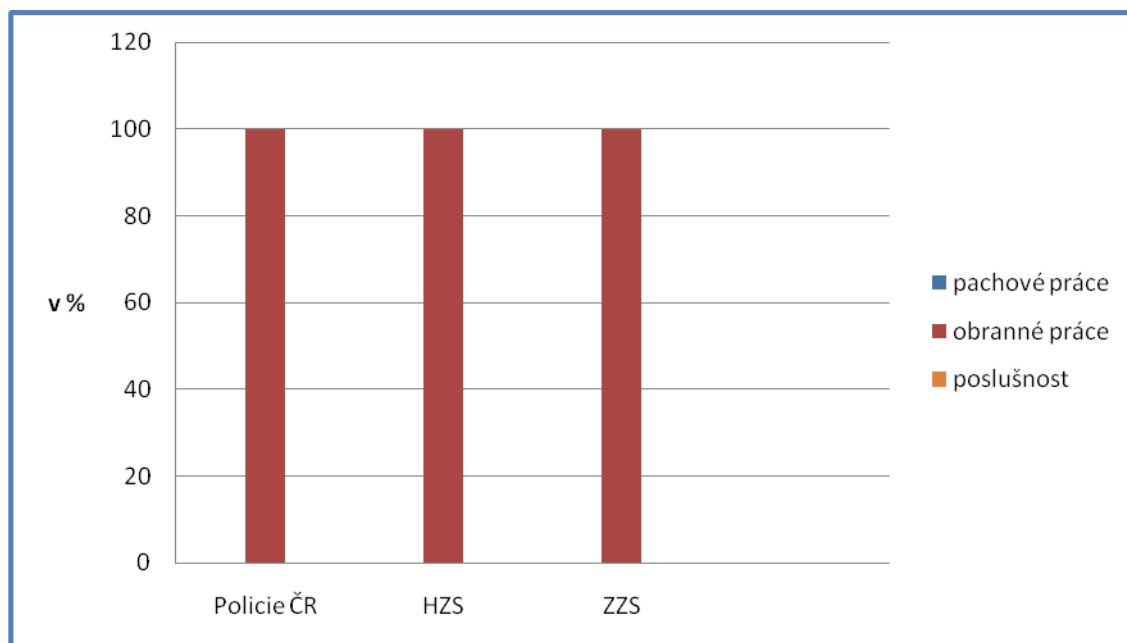

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu je zřejmé, že na otázku pod jakou složku je zařazen Svaz záchranných brigád kynologů České republiky, odpověděli respondenti Policie ČR v 18 % (10 respondentů), že pod Hasičský záchranný sbor, v 68 % (38 respondentů) pod Ministerstvo vnitra a 14 % (8 respondentů) zařadilo tento svaz pod Zdravotnickou záchrannou službu. Respondenti HZS v 9 % (4 respondenti) zařadili tento svaz pod Hasičský záchranný sbor, 86 % (36 respondentů) pod Ministerstvo vnitra a 5 % (2 respondenti) pod Zdravotnickou záchrannou službu. Respondenti ZZS odpověděli, že tento svaz je zařazen pod Hasičský záchranný sbor ve 13 % (5 respondentů), a v 87 % (34 respondentů) pod Ministerstvo vnitra.

4.2.10 Disciplíny zkoušek záchranářských psů

Graf 10: Zkoušky záchranářských psů neobsahují disciplíny

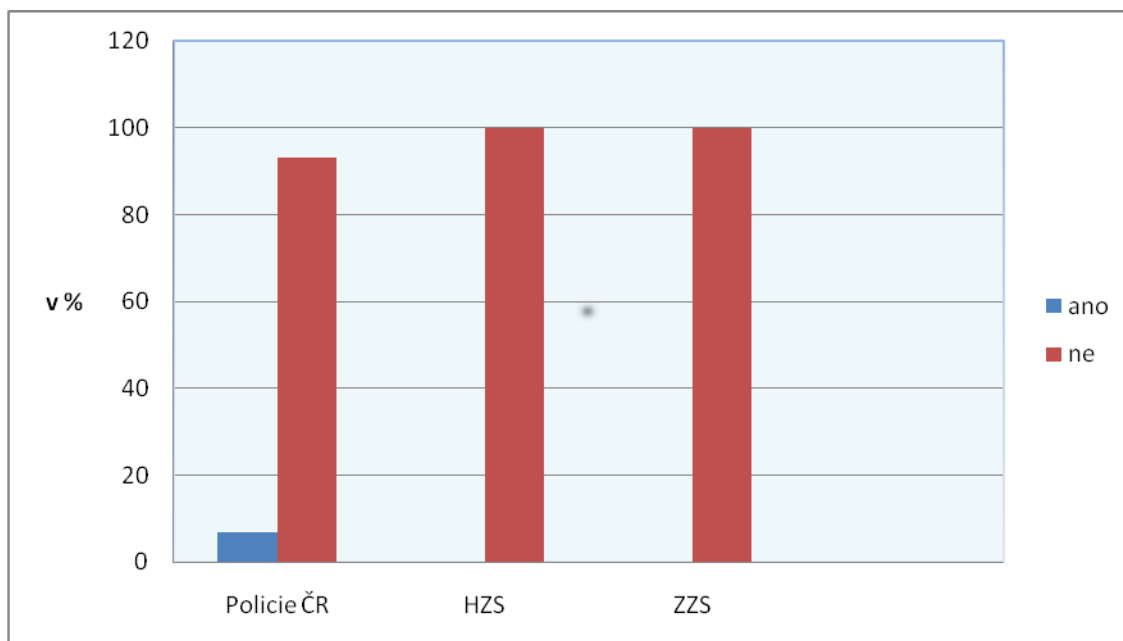

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu je zřejmé, že 100 % všech respondentů základních složek Integrovaného záchranného systému vědělo, že zkoušky záchranářských psů neobsahují disciplíny obrany.

4.2.11 Praktická setkání s využitím psa v rámci canisterapie

Graf 11: Využití psa v rámci canisterapie

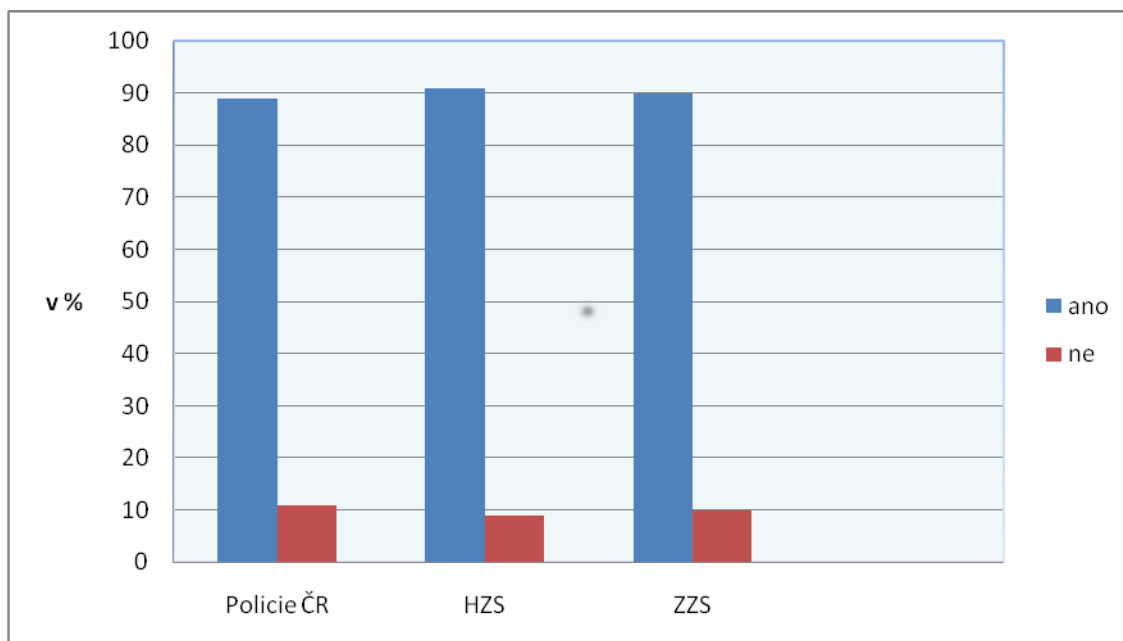

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu je zřejmé, že na otázku, zda se respondenti ve své práci setkali s využitím psa v rámci canisterapie, odpověděli zástupci Policie ČR v 7 % (4 respondenti) případů ano, zbylých 93 % (52 respondentů) se s tímto využitím psa nesetkalo. Respondenti HZS a ZZS se nikdy s tímto využitím psa nesetkali.

4.2.12 Canisterapie – potřebná součást IZS

Graf 12: Canisterapie jako součást IZS

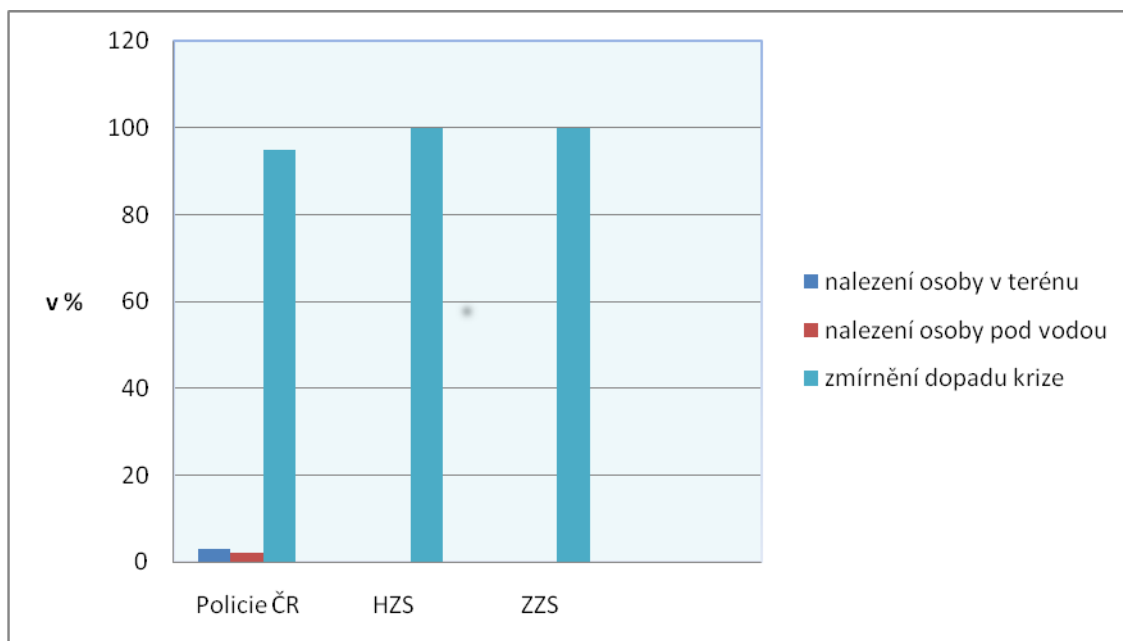

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu je zřejmé, že na otázku, zda respondenti považují canisterapii za potřebnou součást IZS, odpověděli zástupci Policie ČR ano v 89 % (50 respondentů) a v 11 % (6 respondentů) odpověděli záporně. Respondenti HZS canisterapii považují za potřebnou součást IZS v 91 % (38 respondentů) případů a 9 % (4 respondenti) jí za potřebnou nepovažuje. Respondenti ZZS odpověděli kladně v 90 % (35 respondentů) a v 10 % (4 respondenti) odpověděli záporně.

4.2.13 Canisterapie pro krizovou intervenci

Graf 13: Cíl canisterapie pro krizovou intervenci

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu je zřejmé, že na otázku, co je cílem canisterapie pro krizovou intervenci, odpověděli zástupci Policie ČR ve 3 % (2 respondenti), že nalezení pohřešované osoby v terénu, 2 % (1 respondent), že nalezení osoby pod vodní hladinou a 95 % (53 respondentů), že zmírnění dopadu na psychiku cílové skupiny. Respondenti HZS a ZZS odpověděli ve 100 % případů, že jde o zmírnění dopadu krize na psychiku cílové skupiny.

5. Diskuze

Problematiku využití služebního psa v Integrovaném záchranném systému si autor této práce vybral z důvodu osobního a profesního zájmu. Autor má dlouholetou praxi u Policie České republiky, kde pracuje jako vrchní inspektor Skupiny služební kynologie na Územním odboru Strakonice, a sám se svými psy se aktivně účastní práce na místech činu či mimořádných událostí.

Při realizaci teoretické části bakalářské práce se autor setkal s nedostatkem kvalitní literatury, týkající se výše uvedené problematiky. Významným zdrojem při získávání kynologických informací k jednotlivým složkám, které využívají ke své práci psy, byly internetové stránky.

5.1 Diskuze k řízenému rozhovoru

Pro potvrzení nebo vyvrácení hypotézy číslo 2, byl důležitý řízený rozhovor s vedoucím oddělení služební kynologie Policie České republiky v Českých Budějovicích. Tímto rozhovorem byl zjištěn počet služebních psů policie v Jihočeském kraji a jejich kategorií praktického použití pro potřeby Integrovaného záchranného systému.

Dále bylo zjištěno, že v oblasti Integrovaného záchranného systému se používají především psi specialisté a pátrací.

Psi specialisté se dle zadané kategorie používají ke speciálním úkonům, jakými jsou například metoda pachové identifikace, vyhledávání drog, výbušnin, palných zbraní a jejich komponentů, vyhledávání živých osob, osob v dopravních prostředcích, vyhledávání neživých osob, detekce hořlavých kapalin na místech požáru apod. Psi pátrací jsou zařazeni do výjezdových skupin a používají se zejména k vyhledání a sledování pachové stopy, širšímu ohledání místa činu za účelem vyhledání důkazních materiálů souvisejících s trestnou činností, vyhledání vystřelených nábojnic a nalezení předmětů majících vztah k trestné činnosti nebo pachateli, pátrání po hledaných a pohřešovaných osobách, případně ukrytých osobách v objektech, terénu a v dopravních prostředcích (ZPPP č. 80/2009 Sb.).

V současné době používá policie v Jihočeském kraji v Integrovaném záchranném systému 31 služebních psů. Všichni tito psi mají složenou předepsanou zkoušku praktického použití a to v souladu se ZPPP č. 80/2009 Sb.

V Integrovaném záchranném systému a do výkonu služby smí být použit pes zásadně podle zadané kategorie. Bez platné kategorie praktického použití nesmí být služební pes používán (ZPPP č. 80/2009 Sb.). Služebnímu psovi je zkouška praktického použití zadávána ve výcvikovém středisku PČR, a je platná dva roky. Po uplynutí této doby je psovod povinen zkoušku prodloužit, popřípadě složit zkoušku vyšší (Pokyn ředitele služby pořádkové policie policejního prezidia č. 13/2009 Sb.).

Z řízeného rozhovoru také vyplynulo, že pes ve výkonu služby musí být po zdravotní stránce v pořádku. Na zdravotní stránku dohlíží služební veterinář, který také provádí veškerá očkování.

Řízeným rozhovorem dále zjištěno, že současný zkušební řád je koncipován tak, aby služební psi splňovali požadavky na využití v Integrovaném záchranném systému. Každý psovod je povinen systematicky udržovat svého psa na této požadované úrovni a provádět výcvik tak, aby byl co nejvíce směřován do praxe. Na toto dohlíží na každém Územním odboru vrchní inspektor Skupiny základních kynologických činností, který plánuje každý týden společné nácviky psovodů. Tyto nácviky směřuje i na noční dobu a při této činnosti vrchní inspektor jednotlivá zvířata sleduje a přezkušuje. Zároveň s psovodem konzultuje případné nedostatky a musí být schopen psovodovi poradit a s výcvikem pomoci.

Při práci s lidmi, kteří se dostali do složité situace a jsou nějakým způsobem poškozeni protiprávním jednáním jiných osob, či potřebují pomoc v situaci, kdy se ztratili apod., psovodi používají několik metod sociální práce, například rozhovor, práci s jednotlivcem, šetření a dokumentaci. Při jednání s těmito osobami je důležitá vedle běžné verbální komunikace také komunikace nonverbální.

Nonverbální komunikace má při jednání s klienty mimořádný význam, neboť díky ní získáváme v sociálním styku až 70 % informací. Tato komunikace je velmi rychlá a funguje prakticky okamžitě po spatření druhé osoby (Jankovský J., 2003).

Na základě získaných dat z řízeného rozhovoru se autor domnívá, že Policie České republiky má dostatek kvalitních služebních psů a psovodů, kteří jsou schopni poskytnout dostatečnou pomoc při využití v Integrovaném záchranném systému.

Po vyhodnocení analýzy dat je podle názoru autora potvrzena hypotéza číslo 2: Stupeň připravenosti služebních psů pro použití v Integrovaném záchranném systému splňuje požadavky Policie České republiky.

5.2 Diskuze k dotazníkovému šetření

Pro potvrzení nebo vyvrácení hypotézy číslo 1, byla zpracována data z dotazníkového šetření. Dotazníky byly respondentům základních složek Integrovaného záchranného systému rozdány v počtu 210 kusů.

Autor práce se již na počátku psaní domníval, že ve vzdělávacím procesu Integrovaného záchranného systému není problematice využívání služebního psa věnován dostatečný prostor a že v praxi je podceňována příprava všech složek Integrovaného záchranného systému na dobu, kdy bude při mimořádné situaci nutné použít psa jako pomocníka při zmírnění dopadu události.

Z odpovědí v dotazníku po jejich zpracování a vyhodnocení vyplynulo, že u Policie ČR se ve vzdělávacím procesu s problematikou využití psa na místě činu nebo mimořádné události nesetkalo 29 % (16 respondentů), u HZS se s touto problematikou nesetkalo 28 % (12 respondentů) a u Záchranné zdravotnické služby se s problematikou nesetkalo 87 % (34 respondentů). Tento výsledek první dotazníkové otázky dle autora vypovídá o podceňování problematiky využívání psů v Integrovaném záchranném systému ze strany osob, které vzdělávací proces připravují a následně schvalují.

Druhou otázkou v dotazníku bylo zjišťováno, jaká je informovanost o problematice zajištění místa činu, nebo mimořádné události pro využití služebního psa. U Policie ČR není o této problematice informováno 29 % (16 respondentů), u HZS není informováno 81 % (34 respondentů) a u ZZS není informováno dokonce 100 % tedy všech 39 respondentů. Při těchto výsledcích mne sebekriticky napadá, že vedoucí pracovníci kynologie u PČR by se měli více angažovat a prosadit, že v rámci plánovaných cvičení sami provedou nebo zprostředkují školení této problematiky.

Třetí otázka dotazníku měla zjistit, zda si respondenti myslí, že je ve vzdělávacím procesu IZS věnován problematice využití služebního psa dostatečný prostor. Respondenti Policie ČR si ve 38 % (21 respondentů) myslí, že prostor není dostatečný a 26 % (15 respondentů) neví. U HZS odpovědělo záporně 60 % (25 respondentů) a 21 % (9 respondentů) nevědělo. U ZZS se pouze 13 % (5 respondentů) domnívalo, že prostor je dostatečný, zbývajících 87 % (34 respondentů) odpovědělo, že neví.

I výsledky třetí dotazníkové otázky ukazují podle autora na skutečnost, že ve vzdělávacím procesu není problematika využívání služebního psa věnován dostatečný prostor. Dle autorových zkušeností, pokud se člověk nezaobírá touto konkrétní problematikou a nepraktikuje samostudium, nemá jinou možnost se s tímto problémem setkat.

Čtvrtou otázkou dotazníkového šetření bylo zjišťováno, zda se respondenti účastnili ve své praxi taktického cvičení za účasti psovodů. Dle výsledků, které jsou uvedeny v grafu č. 4, se respondenti u Policie ČR ve 46 % (26 respondentů) tohoto cvičení neúčastnili. Respondenti HZS se cvičení neúčastnili v 91 % (38 respondentů) a ZZS se neúčastnila v 36 % (14 respondentů). I v tomto případě je zde dán, dle názoru autora, prostor pro funkcionáře Policie České republiky, kteří by začali přítomnost psovodů na taktických cvičeních IZS prosazovat ve větší míře.

Využívání psa vzbuzuje díky jeho čichovým schopnostem u nezasvěcených pozorovatelů dojem nadpřirozených schopností (Sedlák J., 2007). Členové Integrovaného záchranného systému by však nezasvěcení být neměli a ani být nesmí.

Pátou dotazníkovou otázkou autor zjišťoval, zda respondenti vědí, kdo na místě činu či mimořádné události rozhoduje o použití služebního psa.

O použití služebního psa na místě činu rozhoduje psovod (ZPPP č. 80/2009 Sb.). Pokud by tuto skutečnost členové IZS věděli všichni, mohlo by se na místě činu či mimořádné události předejít trapným a neprofesionálním situacím, kdy velitel výjezdu či opatření zcela mimo svou pravomoc nutí psovoda, aby nesmyslně použil psa tam, kde to nelze.

V grafu č. 6 je vyhodnocení na otázku při jaké příležitosti se členové jednotlivých složek IZS setkali s využitím služebního psa. Výsledek v grafu ukazuje na úzkou specializaci složek a na jejich pracovní povinnosti. Respondenti Policie ČR se v 82 % (46 respondentů) setkali se služebním psem při pronásledování pachatele, respondenti HZS se s tímto problémem setkali v 91 % (38 respondentů) při záchraně osob a respondenti ZZS se s využitím psa setkali v 90 % (35 respondentů) při záchraně osob. Ani jedna složka se ve své praxi nesečkala s využitím služebního psa v rámci zooterapie.

Otázka č. 7 měla objasnit, zda respondenti jednotlivých složek umí rozlišit rozdíl mezi záchranářským psem a služebním psem policie. Respondenti Policie ČR v 89 % (50 respondentů) umí rozlišit tyto rozdíly, v 11 % (6 respondentů) nevěděli. HZS umí tyto rozdíly rozlišit v 72 % (30 respondentů) případů, 14 % (6 respondentů) si tyto rozdíly neuvědomují a 14 % (6 respondentů) uvedlo, že neví. ZZS v 77 % (20 respondentů) umí, 13 % (5 respondentů) odpovědělo záporně a 10 % (4 respondenti) neví. Opět se zde podle názoru autora projevila skutečnost, že pokud se respondenti sami o problematiku kynologie nezajímají, nebo sami se kynologii nevěnují, potom nemají možnost se ve vzdělávacím procesu IZS s tímto setkat.

Na otázku pod jakou složku je zařazena Záchraná brigáda kynologů ČR, správně odpověděli respondenti Policie ČR pouze v 68 % (38 respondentů), respondenti HZS odpověděli správně v 86 % (36 respondentů) a respondenti ZZS odpověděli správně v 87 % (34 respondentů). Záchraná brigáda kynologů ČR je zařazena pod Ministerstvo vnitra. Kde je pro činnost IZS vytvořena pohotovostní zásahová jednotka kynologů. Operační střediska Hasičských záchraných sborů i Policie ČR jsou vybaveny aktuálními seznamy psovodů, kteří mají potřebnou atestaci a jsou pro zásahy k dispozici (Sedlák J., 2005).

V dalším grafu s pořadovým číslem 10, byla vyhodnocena otázka, jaké disciplíny neobsahují zkoušky záchranářských psů. Zde 100 % všech respondentů odpovědělo, že zkoušky záchranářských psů neobsahují disciplíny obrany. Dle názoru autora, pokud se respondenti zamysleli nad otázkou, nemohli odpovědět jinak. Záchranářští psi nemají v IZS jinou úlohu než pomáhat při hledání osob. K tomuto účelu musí být cvičeni v poslušnosti a v pachových pracích. Obranné práce jsou doménou služebních psů policie a spadají do oblasti donucovacích prostředků. Použití donucovacího prostředku upravuje zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

V otázce č. 11 byli respondenti dotazováni, zda se ve své práci setkali s využitím psa v rámci canisterapie. Zde v 7 % (4 respondenti) případů odpověděli zástupci Policie ČR, že ano. Respondenti HZS a ZZS se nikdy s tímto využitím nesetkali. Pro autora je překvapením, že někteří respondenti Policie ČR se s tímto využitím psa setkali. Toto si vysvětluje tím, že canisterapie byla předvedena některým pracovníkům při školení

v rámci prevence. Naopak žádným překvapením není, že drtivá většina respondentů se nikdy nesetkala s využitím psa v rámci canisterapie, tím méně canisterapie pro krizovou intervenci.

Tato metoda je přitom zařazena do Integrovaného záchranného systému již od roku 2004, kdy byla představena zástupci NNO ELVA-HELP o.s., na letním soustředění záchranářů na Orlíku (Elva-Help o.s., 2004).

V dalším grafu s číslem 12 je zpracována otázka, zda respondenti považují canisterapii za potřebnou součást IZS.

Respondenti Policie ČR odpověděli ano v 89 % (50 respondentů), respondenti HZS jí považují za potřebnou v 91 % (38 respondentů) a respondenti ZZS odpověděli kladně v 90 % (35 respondentů). Tato otázka vyzněla velmi výrazně pro tento způsob využití psů a je tedy jen otázkou času a potřebné propagace, kdy se stane nedílnou součástí Integrovaného záchranného systému. Bude však potřeba ještě velkého úsilí lidí, kteří se canisterapií zabývají, aby tento způsob využití psů prosadili a dostali do podvědomí všech členů a složek IZS.

Otázkou č. 13 se autor ptal co je cílem canisterapie pro krizovou intervenci. Zde odpovědělo správně 100 % respondentů HZS a ZZS a 95 % respondentů Policie ČR.

Cílem krizové intervence je zmírnit dopad krize na cílovou skupinu. Krizová intervence je zaměřena na osoby, kterým krize hrozí, nebo se ocitly v její blízkosti až v jejím centru (Tvrdá A., 2007). Většina správných odpovědí dle autora pramení ze skutečnosti, že členové IZS si při svém těžkém poslání uvědomují, že i na ně může dolehnout syndrom vyhoření a v takovém případě bude jen dobře, když budou moci využít pomoci canisterapie pro krizovou intervenci.

Poslední otázka z dotazníku, s pořadovým číslem 14, byla adresována pouze respondentům Policie České republiky. V této otázce měli tito respondenti ohodnotit připravenost služebních psů policie a psovodů Skupiny základních kynologických činností na Územním odboru Strakonice. Hodnocení prováděli zaškrtnutím známky u jednotlivých kritérií, (5-výborně, 1-nedostatečně). Po vyhodnocení byla zjištěna průměrná známka za všechny kategorie, která činila 4,28. Tato otázka se vztahovala k hypotéze č. 2, a doplňovala tak výzkum, který byl proveden řízeným rozhovorem.

Autor je po vyhodnocení výzkumu dotazníkového šetření přesvědčen, že výše uvedené problematice není v Integrovaném záchranném systému věnován dostatečný prostor, a z tohoto důvodu došlo k vyvrácení hypotézy číslo 1: Ve vzdělávacím procesu Integrovaného záchranného systému je problematice využití služebního psa věnován dostatečný prostor.

6. Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zmapování využití služebního psa v oblasti Integrovaného záchranného systému v České republice, s vymezením odlišností použití a výcviku služebních psů záchranáři a PČR. Dále pak zjištění odborných znalostí jednotlivých článků Integrovaného záchranného systému v problematice využití služebních psů. V teoretické části byla zpracována problematika Integrovaného záchranného systému České republiky, jeho vývoj a celkový popis, vývoj služební kynologie PČR, záchranářské kynologie a pro laickou veřejnost méně známé oblasti kynologie – canisterapie.

Podle výzkumu, který autor realizoval v Jihočeském kraji, bylo řízeným rozhovorem zjištěno, že za rok 2009 byli v tomto kraji použiti psi celkem v 1023 případech, za jejich pomoci bylo zadrženo 147 pachatelů trestných činů a nalezeno 26 pohřešovaných osob. Největší odlišností ve výcviku služebního psa pro záchranáře a Policii České republiky je skutečnost, že záchranářský pes není cvičen v obranných pracích. Tento výcvik je prováděn pouze do doby, než pes složí zkoušku potřebnou pro chovnost. Dále se však nerozvíjí. Služební pes policie je cvičen tak, aby byl schopen zadržet a zpacifikovat i nebezpečného pachatele. Není v rámci policie možné, cvičit jednoho psa pouze jako záchranáře a druhého jako obranáře. Policejní pes by měl v rámci možností být všestranný. To znamená, že musí být schopen pachatele zadržet nebo vyhledat po stopě. Zároveň musí být cvičen i v plošném vyhledávání v terénu, nebo v objektu.

Výcvik záchranářského psa a služebního psa policie má však mnoho společného. Zejména počátek výcviku ve štěněcím věku. Tomuto stádiu říkáme raději výchova. Ta se skládá především v socializaci štěněte a rozvíjení kořistnického pudu. Tento pud nám v pozdějším věku nebude sloužit jen ve výcviku obran, ale také ve výcviku stop a vyhledání osob. O důležitosti socializace zvířete není třeba polemizovat. Špatně socializovaný pes bude v budoucnu ustrašený, bude mít strach z lidí a neznámého prostředí a pro jakoukoli práci s klientem nám nebude k ničemu. Těžko si můžeme představit ustrašeného psa, který je použitelný pro práci v rámci policie nebo k záchraně osob. Toto samozřejmě platí i pro psa využívaného v rámci canisterapie.

Ještě jednu věc mají společnou všichni, kdo ve své práci používají psa. Touto věcí je láska k těmto zvířatům.

Tímto výzkumem, který vyplývá z řízeného rozhovoru, byla potvrzena hypotéza číslo 2, že stupeň připravenosti služebních psů pro použití v Integrovaném záchranném systému splňuje požadavky Policie České republiky.

Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že mnoho respondentů se ve vzdělávacím procesu Integrovaného záchranného systému nesetkalo s problematikou využití služebního psa a nejsou o tomto dostatečně informováni. Velká část respondentů si myslí, že problematice využívání služebního psa ve vzdělávacím procesu Integrovaného záchranného systému není věnován dostatečný prostor. Drtivá část respondentů se nikdy nesetkala s využitím psa v rámci canisterapie, tím méně canisterapie pro krizovou intervenci. Tímto výzkumem došlo k vyvrácení hypotézy číslo 1.

Jako řešení problematiky autor vidí nabídnutí základním složkám Integrovaného záchranného systému informační materiál, ve kterém by se více dověděly o problematice využití psů v tomto systému, zároveň zorganizování více taktických cvičeníh za účasti psovodů, a za účasti canisterapeutických týmů, a dále besed mezi psovody a jednotlivými složkami Integrovaného záchranného systému.

Těmito aktivitami se docílí většího zviditelnění práce kynologických týmů, a ještě více se do podvědomí každé ze zúčastněných osob dostane skutečnost, že dobře připravený pes má v tomto systému své nezastupitelné místo.

7. Klíčová slova

- Hasičský záchranný sbor
- Integrovaný záchranný systém
- Policie České republiky
- Služební kynologie Policie České republiky
- Zdravotnická záchranná služba

8. Seznam použité literatury

- 1.** EIS, V. *Pachové práce služebních psů*. 2. vydání. Praha: Magnet Press, 1991. 97s. ISBN 80-85434-33-4.
- 2.** EISERTOVÁ, J. Plemena psů využívaná pro canisterapii, výběr vhodných psů. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007. s. 65-67, ISBN 978-80-7322-109-6.
- 3.** EISERTOVÁ, J. *Disertační práce oboru: Prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí, dospělých a seniorů*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2009.
- 4.** FISCHER-FINZELBERG, G. Rozvoj canisterapie v Německu. In *Pravda o zooterapii*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2001. s. 14-17, ISBN 80-7040-486-8.
- 5.** GALAJDOVÁ, L. *Pes lékařem lidské duše aneb canisterapie*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 1999. 160 s. ISBN 80-7169-789-3.
- 6.** GRANDJEAN, D. *Practical Guide for Sporting & Working dogs*. 1. vydání. Paris: Royal Canin Group, 2000. 415 s. ISBN 2-914193-02-5.
- 7.** HAMEROVÁ, B. *Psi ve válce: Pravdivé příběhy o psí statečnosti v boji*. 1. vydání. Praha: Ivo Železný, 2005. 150 s. ISBN 80-237-3901-8.
- 8.** JANKOVSKÝ, J. *Etika pro pomáhající profese*. 1. vydání. Praha: Triton, 2003. 223s. ISBN 80-7254-329-6.
- 9.** KALINOVÁ, V. Současná situace v oblasti canisterapie v ČR. In *Pravda o zooterapii*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2004. s. 25-29, ISBN 80-7040-675-5.
- 10.** KAŠPAR, Z. *Speciální výcviky psů*. 1. vydání. Praha: Naše Vojsko, 1955. 136s.

11. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. 384s. ISBN 80-7178-548-2
12. MIKULICA, V. *Poznej svého psa*. 3. vydání. Litvínov: Dialog, 2001. 305 s.
13. NOVOTNÁ, D. - ZOURKOVÁ M. Canisterapie aneb jak může pes léčit. In *pravda o zooterapii*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2004. s. 30-34, ISBN 80-7040-675-5.
14. OCHSENBEIN, U. Der Haushund. In *Mit Tieren leben im Alter*. München: Ernst Reinhardt, 2005. s. 93-104, ISBN 3-467-01757-4.
15. PANOCHA, V. *Integrovaný záchranný systém (IZS) v České republice*. 1. vydání. Praha: Armex, Trivis, 1997. 93 s. ISBN 80-902283-0-5.
16. RYNEŠ, M. *Pachové práce psů ve sportovní kynologii*. 1. vydání. České Budějovice: Dona, 1997. 69 s. ISBN 80-85463-92-X.
17. SEDLÁK, J. *Brácha pes: v běhu života od prostého kamarádství k zachránci života*. 1. vydání. České Budějovice: Svaz záchranných brigád kynologů ČR, 2005. 151 s.
18. SEDLÁK, J. Záchranářští psi. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. s. 65-67, ISBN 978-80-7322-109-6.
19. STRAKOVÁ, Š. Etologie psa. In *Pravda o zooterapii*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2001. s. 4-13, ISBN 80-7040-486-8.
20. ŠENOVSKÝ, M. - ADAMEC, V. - HANUŠKA Z. *Integrovaný záchranný systém*. 2. vydání. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2007. 157 s. ISBN 978-80-7385-007-4.
21. TVRDÁ, A. Krizová intervence. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. s. 109-111, ISBN 978-80-7322-109-6.

22. ZEMAN, M., MIKA, O. *Integrovaný záchranný systém*. 1. vydání. Brno: Vysoké učení technické, 2007. 51 s. ISBN 978-80-214-3448-6.

Zákony

23. Zákon č. 273/2008 Sb., ze dne 17. července 2008, o Policii České republiky, v platném znění

24. Zákon č. 239/2000 Sb., ze dne 28. června 2000, o Integrovaném záchranném systému, ve znění novel č. 320/2002 Sb. a 20/2004 Sb.

25. Zákon č. 96/2004 Sb., ze dne 4. února 2004, o nelékařských zdravotnických povoláních, v platném znění

26. Závazný pokyn GŘ HZS ČR a náměstka ministra vnitra č. 17/2003 Sb., ze dne 15. dubna 2003, kterým se stanovují normy znalostí hasičů

27. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 80/2009 Sb., ze dne 17. června 2009, kterým se upravuje činnost služební kynologie a služební hipologie

28. Závazný pokyn ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky č. 13/2009 Sb., ze dne 15. září 2009, kterým se stanoví postup policistů na úseku činnosti služební kynologie

Elektronické zdroje

29. *Canisterapie – krizová intervence* [online]. © 2005 - 2009 [cit. 2009-10-24]. Dostupné z <WWW: <http://www.aacr.estranky.cz/stranka/o-co-jde-> >

30. *Elva-Help o.s.* [online]. © 2001 – 2009 [cit. 2010-02-10]. Dostupné z <WWW: <http://www.cz-pes.cz/cl-2004071301-q-ELVA-HELP-v-Integrovanem-zachrannem-systemu>>

31. *Hasičský záchranný sbor ČR*, [online]. © 2008 [cit. 2009-11-30]. Dostupné z <WWW: <http://www.sospofm.cz/view.php?nazevclanku=informace-o-skole&cislocclanku=2009020001>>

32. *Kraj Vysočina* [online]. © 2009 [cit. 2009-11-28]. Dostupné z <WWW: http://www.kr-vysocina.cz/vismo5/dokumenty2.asp?id_org=450008&id=4018404&p1=10349>
33. *Ministerstvo vnitra* [online]. © 2005 [cit. 2009-11-30]. Dostupné z <WWW: http://www.aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/mvcr/472/12437.html>
34. *Odbor služební kynologie a hipologie* [online]. © 2008 [cit. 2009-10-24]. Dostupné z <WWW: <http://www.policie.cz/clanek/odbor-sluzebni-kynologie-a-hipologie-297714.aspx>>
35. *Odborné učiliště požární ochrany Chomutov* [online]. © 2009 [cit. 2009-11-30]. Dostupné z <WWW: <http://www.oucv.cz/ke-stazeni/osnovy-kurzu>>
36. SZBK Jihočeského kraje [online]. © 2004 - 2009 [cit. 2009-10-24]. Dostupné z <WWW: <http://www.jihocesti.zachranari.cz/nzr.html>>
37. SZBK České republiky [online]. © 2004 – 2009 [cit. 2009-10-25]. Dostupné z <WWW: <http://www.zachranari.cz/index.html?str=praxe>>

9. Přílohy

Č. 1 Řízený rozhovor

Č. 2 Dotazníkové šetření

Č. 3 Obrázky

Příloha č. 1

ŘÍZENÝ ROZHOVOR

Využití služebního psa v oblasti Integrovaného záchranného systému, odlišnosti výcviku služebních psů pro záchranáře a Policii České republiky.

- 1) Můžete uvést, kolik psů má Oddělení služební kynologie Krajského ředitelství Policie České republiky?
- 2) Kolik z těchto psů je využíváno oblasti Integrovaného záchranného systému?
- 3) Jaký služební pes může být využit v oblasti Integrovaného záchranného systému?
- 4) Kolikrát byli v rámci Jihočeského kraje využíváni služební psi Policie České republiky v roce 2009?
- 5) Splňuje připravenost služebních psů Policie České republiky požadavky na využití v Integrovaném záchranném systému?
- 6) Jaké metody sociální práce využívají policisté-psovodi při své práci s lidmi? V tomto případě myslím klienty policie, kteří jsou v postavení poškozených a to v důsledku protiprávního jednání druhých osob, nebo se dostali do situace, kdy jsou pohřešováni apod.
- 7) Můžete uvést příklad z praktického použití služebního psa Policie České republiky v rámci Integrovaného záchranného systému a popsat metody jeho práce s konkrétním klientem?
- 8) Jaké jsou odlišnosti ve výcviku služebního psa pro záchranáře a Policii České republiky?

ad. 1) Oddělení služební kynologie Policie České republiky Jihočeského kraje má v současné době 54 služební psy a 6 služebních fen. Z tohoto počtu má 8 psů a 2 feny zkoušku psa specialisty, to znamená, že se používají k vyhledání akcelerantů, drog, zbraní, apod, 10 psů a 1 fena mají hlídkovou zkoušku praktického použití. Tito se používají zejména pro hlídkovou činnost, a 20 psů a 1 fena mají zkoušku praktického použití pátrací. Tito jsou používáni zejména do výjezdových skupin na místa spáchání trestného činu, na vyhledávání pohřešovaných osob.

ad.2) V oblasti Integrovaného záchranného systému se používají především psi specialisté a pátrací. Dá se říci, že v současné době používáme 31 služebních psů v IZS.

ad3) V IZS může být použit pouze služební pes, který má platnou zkoušku praktického použití a je po zdravotní stránce v pořádku. Služebnímu psovi je zkouška praktického použití zadávána ve výcvikovém středisku PČR, a je platná dva roky. Po uplynutí této doby je psovod povinen zkoušku prodloužit, popřípadě složit zkoušku vyšší. Bez platné kategorie praktického použití nesmí být služební pes používán. Na zdravotní stránku dohlíží služební veterinář, který také provádí veškerá očkování.

Ad4) V rámci Jihočeského kraje byli za rok 2009 použiti psi celkem v 1023 případech, služební psi zadrželi celkem 147 pachatelů trestných činů, a našli 26 pohřešovaných osob při pátracích akcích.

ad5) Současný zkušební řád je koncipován tak, aby služební psi splňovali požadavky na využití v IZS. Každý psovod je povinen systematicky udržovat svého psa na této požadované úrovni a provádět výcvik tak, aby byl co nejvíce směřován do praxe. Na toto dohlíží na každém Územním odboru vrchní inspektor Skupiny základních kynologických činností, který plánuje každý týden společné nácviky psovodů. Tyto nácviky směřuje i na noční dobu. Při těchto nácvicích vrchní inspektor jednotlivá zvířata sleduje a přezkušuje. Zároveň s psovodem konzultuje případné nedostatky a musí být schopen psovodovi poradit a s výcvikem pomoci.

ad6) Při práci s lidmi, kteří se dostali do složité situace a jsou nějakým způsobem poškozeni protiprávním jednáním jiných osob, či potřebují pomoc v situaci, kdy se ztratili apod., psovodi používají několik metod sociální práce, například rozhovor, práci s jednotlivcem, šetření a dokumentaci. Při jednání s těmito osobami je důležitá vedle běžné komunikace také komunikace nonverbální.

ad7) Ve svém zaměstnání přichází policista-psovod každý den do styku s klienty různého věku a pohlaví. Při komunikaci s těmito klienty platí obecně pojmy jako vstřícnost, slušnost a empatie. Je samozřejmé, že jiný přístup zvolí ke klientovi mladému, kterému byl odcizený pojištěný osobní automobil a jiný zase k paní, které je osmdesát let, žije na samotě v hájovně po svém zesnulém manželovi a v noci došlo za její přítomnosti k vloupání do jejího domova. První klient je sebevědomý, finanční újmu mu nahradí pojišťovna, a v žádném případě se necítí ohrožen na životě. Stará paní však je vystrašena, cítí, že byla narušena její bezpečnost a to i v místě, které je pro každého z nás synonymem bezpečí a soukromí. V místě bydliště.

V tomto případě bylo důležité si uvědomit, že každý klient je jedinečný a vyžaduje od pracovníků individuální přístup. I když nás tlačil čas, neboť pachatel vloupání byl již na útěku, bylo pro nás prioritní starou paní uklidnit, vrátit jí zpět pocit bezpečí a jistoty. Jeden z psovodů zůstal proto s paní v jejím domě a kolegové uvedli služebního psa na pachovou stopu pachatele.

S paní si kolega sedl do kuchyně domu a ona ho chytila za ruku. Po chvíli začala sama vyprávět a její vyprávění nebylo přerušováno. Když policista mluvil, tak klidně, tiše a pomalu. Vůbec v tuto chvíli nebylo důležité, že paní nemluví k věci. Psovod si vyslechl její vzpomínky na dětství a na zesnulého manžela. Teprve, když viděl, že se stará paní uklidnila, přistoupil k opatrnému získání pro nás důležitých informací. Dověděl se, že pachatel byl sám, získal popis oblečení a zjistil, že v dopoledních hodinách, se u napadeného domu zastavil a paní požádal o sklenici vody. Výborná zpráva byla, že sklenice ještě nebyla umytá a my tak získali otisky prstů. Během rozhovoru vyslovila žena přání, aby byl do její kuchyně přiveden služební pes. I toto přání jí bylo vzhledem k situaci splněno a žena si jej mohla i pohladit. Bylo vidět, že se uklidnila, usmívala se.

Z výše uvedeného je zřejmé, že psovod přizpůsobil komunikaci klientovi, zvolil vhodně tempo i hlasitost řeči, použil vhodnou neverbální komunikaci a metody sociální práce.

ad 8) Největší odlišností ve výcviku služebního psa pro záchranáře a Policii České republiky je skutečnost, že záchranářský pes není cvičen v obranných pracích. Tento výcvik je prováděn pouze do doby, než pes složí zkoušku potřebnou pro chovnost. Dále se však nerozvíjí. Služební pes policie je cvičen tak, aby byl schopen zadržet a zpacifikovat i nebezpečného pachatele. Není v rámci policie možné, cvičit jednoho psa pouze jako záchranáře a druhého jako obranáře. Policejní pes by měl v rámci možností být všestranný. To znamená, že musí být schopen pachatele zadržet nebo vyhledat po stopě. Zároveň musí být cvičen i v plošném vyhledávání v terénu, nebo v objektu.

Výcvik záchranářského psa a služebního psa policie má však mnoho společného. Mám na mysli zejména počátek výcviku ve štěněcím věku. Tomuto stádiu říkáme raději výchova. Ta se skládá především v socializaci štěněte a rozvíjení kořistnického pudu. Tento pud nám v pozdějším věku nebude sloužit jen ve výcviku obran, ale také ve výcviku stop a vyhledání osob. O důležitosti socializace zvířete není třeba polemizovat. Špatně socializovaný pes bude v budoucnu ustrašený, bude mít strach z lidí a neznámého prostředí a pro jakoukoli práci s klientem nám nebude k ničemu. Těžko si můžeme představit ustrašeného psa, který je použitelný pro práci v rámci policie nebo k záchraně osob. Toto samozřejmě platí i pro psa využívaného v rámci canisterapie.

Ještě jednu věc mají společnou všichni, kdo ve své práci používají psa. Touto věcí je láska k těmto zvířatům.

9. Svaz záchranných brigád kynologů ČR je zařazen pod:

- a) Hasičský záchranný sbor
- b) Ministerstvo vnitra
- c) Zdravotnickou záchrannou službu

10. Zkoušky záchranných psů neobsahují disciplíny:

- a) pachových prací
- b) obranných prací
- c) poslušnosti

11. Setkal jste se ve své práci s využitím psa v rámci canisterapie?

- a) ano
- b) ne

12. Považujete canisterapii za potřebnou součást IZS?

- a) ano
- b) ne

13. Cílem canisterapie pro krizovou intervenci je:

- a) nalezení pohřešované osoby v terénu
- b) nalezení osoby pod vodní hladinou
- c) zmírnění dopadu krize na psychiku cílové skupiny

14. Ohodnot'te připravenost služebních psů a psovodů Skupiny základních kynologických činností, na Vašem Územním odboru, k praktickému použití na místě mimořádné události či trestného činu. Hodnocení proved'te zaškrtnutím známky u jednotlivých kritérií (5 – výborně, 1 – nedostatečně).

Profesionální chování psovoda	1	2	3	4	5
Nasazení k plnění úkolů	1	2	3	4	5
Dojezdové časy na místa	1	2	3	4	5
Poslušnost psa	1	2	3	4	5
Pachové práce psa	1	2	3	4	5
Obranné práce psa	1	2	3	4	5
Celkový přínos psa	1	2	3	4	5
Průměrná známka za všechny kategorie					

Zdroj: Interní materiály autora

Zdroj: Interní materiály autora

Zdroj: Interní materiály autora

Zdroj: Interní materiály autora

Zdroj: Interní materiály autora

Zdroj: Interní materiály autora

Zdroj: Interní materiály autora

Zdroj: Interní materiály autora